

Thuisbegeleidingsdiensten en diensten
Begeleid Zelfstandig Wonen in de
Bijzondere Jeugdzorg

Opvolgingsinspecties met focus op het
Decreet Rechtspositie Minderjarigen

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Organisatie	7
2.1	Organisatiestructuur	7
2.2	Infrastructuur	7
2.3	Personeel	8
2.3.1	Personeelsinzet	8
2.3.2	Vormingsplan en introductiebeleid	9
3	Hulpverlening	10
3.1	De naleving van de erkenningsvoorwaarden m.b.t. de hulpverlening	10
3.2	De rechten van het decreet rechtspositie in de praktijk	15
3.2.1	De positie van de minderjarige in de werking van de voorziening	15
3.2.1.1	Inspraakvormen	15
3.2.1.2	Acties in het kader van inspraak	17
	Conclusie	19
	Aanbevelingen	19
3.2.2	De positie van de minderjarige in de eigen hulpverlening	20
3.2.2.1	Informeren	21
3.2.2.2	Inspraak en participatie in de eigen hulpverlening	26
	Conclusie	32
	Aanbevelingen	32
4	Doelgroep	33
5	Dossier	35
5.1.	Een dossier voor elke minderjarige in de jeugdhulp	35
5.2	Centraliseren van dossiergegevens	36
5.3	Conformiteit van het toegangsrecht	37
5.4	Informeren en participeren inzake het dossier	38
	Conclusie	40
	Aanbevelingen	40
6	Conclusie	41

1 Inleiding

Tussen april 2009 en juni 2010 werden 368 voorzieningen die ressorteren onder Integrale Jeugdhulp bevestigd betreffende de toepassing van een aantal kinderrechten die vervat zijn in het decreet rechtspositie minderjarigen (DRM). Hiervan werd een uitgebreid rapport opgemaakt "Werk maken van kinderrechten. De decreten integrale jeugdhulp in de praktijk" dat in november 2010 aan het publiek werd voorgesteld.¹

Voor de sector Bijzondere Jeugdbijstand werden toen enkel de residentiële voorzieningen bevestigd : de begeleidingstehuizen, gezinstehuizen en de onthaal-, observatie- en oriëntatiecentra.

In 2011 werden de diensten voor pleegzorg die een erkenning hebben binnen de Bijzondere Jeugdbijstand eveneens bevestigd over de toepassing van het decreet rechtspositie minderjarigen. De resultaten van deze inspectieronde zijn opgenomen in het rapport "Werk maken van kinderrechten. De decreten integrale jeugdhulp in de praktijk – Diensten voor Pleegzorg".²

Bij de vorige inspectierondes rond kinderrechten waren de mobiele diensten binnen de Bijzondere Jeugdzorg niet opgenomen. Daarom besliste Zorginspectie in overleg met het agentschap Jongerenwelzijn om in 2013 een opvolgingsinspectie met focus op het decreet rechtspositie minderjarigen uit te voeren bij de thuisbegeleidingsdiensten en de diensten voor begeleid zelfstandig wonen.

Gelet op de evolutie in de sector met het Experimenteel Modulair Kader en rekening houdend met de uitgevoerde inspecties van de multifunctionele centra in 2012 werd de selectie beperkt tot de mobiele diensten die in 2013 nog niet ingestapt waren in het modulair kader.

Regelgeving:

De inspecties van de thuisbegeleidingsdiensten en diensten voor begeleid zelfstandig wonen werden opgevat als opvolgingsinspectie met focus op het decreet rechtspositie. Dit impliceert dat naast een aantal kinderrechten ook een aantal erkenningsvoorwaarden werd bevestigd. De bevestiging van die erkenningsvoorwaarden gebeurde hoofdzakelijk in opvolging van de erkenningsinspecties, uitgevoerd in 2010.

Volgende regelgeving vormde de basis voor inspectie:

- Het Besluit Vlaamse Regering van 13 juli 1994 inzake de erkenningsvoorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand
- Het decreet rechtspositie van minderjarige in de jeugdhulp van 7 mei 2004.

Inspectiemethodiek:

Het inspectieconcept van Zorginspectie vertrekt vanuit een verificatiemodel (= nalevingstoezicht), m.a.w. het nazicht van erkenningsvoorwaarden en andere regelgeving die binnen de sector Bijzondere Jeugdzorg van toepassing is, zoals het decreet rechtspositie.

Bij deze inspecties werden volgende thema's belicht: organisatiestructuur, infrastructuur, personeelsinzet en vormingsbeleid, doelgroep, hulpverlening en dossiervorming. Bij deze verschillende thema's werden zowel de erkenningsvoorwaarden als een selectie van bepalingen uit het decreet rechtspositie, die op dat item van toepassing zijn, getoetst.

Niet alle bepalingen uit het decreet rechtspositie werden bij deze inspectieronde opgevestigd.

Volgende selectie van rechten kwam bij deze inspecties aan bod:

¹ Het volledige rapport is te vinden op de website van Zorginspectie www.zorginspectie.be

² Het volledige rapport is te vinden op de website van Zorginspectie www.zorginspectie.be

- Informeren van de minderjarige
- Inspraak en participatie in de eigen hulpverlening
- Het dossier en de toegang tot het dossier
- Inspraak in de werking van de voorziening

Daarnaast werd het beleid rond DRM getoetst op volgende punten:

- Vorming en introductiebeleid
- Visie op bekwaamheid van de minderjarige.

De toepassing in de praktijk werd ook telkens geëvalueerd aan de hand van de bevraging en nazicht van concrete cases.

M.b.t. de bevraging van de kinderrechten werd bijgevolg volgend model gehanteerd:

Ontwikkelen van beleid inzake de rechten van minderjarigen	Beleidsniveau
Vorming en introductiebeleid Bekwaamheid van de minderjarige	
De positie van de minderjarige in de eigen hulpverlening	Organisatieniveau <i>(procedures, werkwijzen, ...)</i>
Geïnformeerd worden Inspraak en participatie in de eigen hulpverlening Het dossier	
De positie van de minderjarige in de werking van de voorziening	
Inspraak in de werking van de voorziening	Cases <i>(dossieronderzoek, gesprek met betrokken hulpverlener)</i>

Naast de vaststellingen m.b.t. de toepassing van de regelgeving werden bij de inspecties eventueel ook aandachtspunten geformuleerd. Aandachtspunten zijn elementen waarvoor Zorginspectie aandacht vraagt in functie van de gebruiker, maar vormen geen formeel tekort op de erkenningsvoorwaarden of andere wettelijke bepalingen.

Zoals bij de vorige inspectierondes in het kader van het decreet rechtspositie minderjarigen werden deze inspecties aangekondigd. Ook voor deze inspecties was het essentieel te kunnen spreken met leidinggevendendirecties en was het stimuleren van de verdere implementatie van dit decreet een doelstelling. Bovendien was het de bedoeling om de concrete toepassing in cases zo veel mogelijk met hulpverleners te bespreken en gezien de aard van de hulpverleningsvorm, waarbij hulpverleners dikwijls op huisbezoek gaan, zou dit bij een onaangekondigde inspectie moeilijk realiseerbaar zijn.

Opmaak van het beleidsrapport

De inspecties werden uitgevoerd aan de hand van een gestandaardiseerd modelverslag. De verslaggeving werd opgenomen in een ICT-applicatie wat een globale dataverwerking mogelijk maakte.

De gegevens werden in dit rapport verwerkt per bevroegde module. Per module worden het uitgangspunt van de bevraging, de vaststellingen en de conclusie vermeld. De bevraging van een aantal kinderrechten die binnen bepaalde modules aan bod kwamen worden hierbij afzonderlijk belicht.

Waar relevant wordt bij de vaststellingen een onderscheid gemaakt tussen de thuisbegeleidingsdiensten en de diensten voor begeleid zelfstandig wonen.

Situering van de geïnspecteerde diensten en enkele kerncijfers

De bevraging werd in de periode van maart 2013 t.e.m. juli 2013 uitgevoerd bij 22 thuisbegeleidingsdiensten en 7 diensten voor begeleid zelfstandig wonen.

Een thuisbegeleidingsdienst begeleidt de jongere, zijn ouders en eventueel broers en zussen in de thuisomgeving. Een thuisbegeleider komt langs om ondersteuning te bieden, om vaardigheden aan te leren en samen met alle gezinsleden naar manieren te zoeken om het samenleven te verbeteren. Er zijn verschillende vormen van thuisbegeleiding: kortdurende intensieve thuisbegeleiding en langdurende thuisbegeleiding.

In totaal zijn er in Vlaanderen 71 thuisbegeleidingsdiensten erkend. Sommige van deze erkende diensten hebben meerdere afdelingen, waardoor het totaal aantal actieve diensten op 82 komt. Door het feit dat de inspectieronde beperkt werd tot de diensten die nog niet in het modulair kader gestapt waren werden niet alle diensten geëvalueerd.

Een dienst voor begeleid zelfstandig wonen (BZW) helpt jongeren die alleen gaan wonen. Wie begeleid wordt door Jongerenwelzijn, kan vanaf 17 jaar een aanvraag voor BZW doen. Een jongere kan tot zijn 21ste verjaardag in BZW begeleid worden.

Bij BZW helpt een begeleider de jongere bij alle praktische zaken van het alleen wonen: het zoeken naar een woning en naar een opleiding of werk, inschrijven bij het OCMW en werkloosheidsdienst, administratieve begeleiding bij de bank, omgaan met geld en papieren, structureren en aanleren van huishoudelijke taken. Ook bij het invullen van de vrije tijd en bij het onderhouden van contacten met familie en vrienden helpt hij de jongere op weg.

In totaal zijn er in Vlaanderen 21 diensten BZW erkend. Sommige van deze erkende diensten hebben meerdere afdelingen, waardoor het totaal aantal actieve diensten op 23 komt. Door het feit dat de

inspectieronde beperkt werd tot de diensten die nog niet in het modulair kader gestapt waren werden niet alle diensten geëvalueerd.

Alle geïnspecteerde diensten worden beheerd door een VZW en alle diensten behoren tot de niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp.

De geïnspecteerde thuisbegeleidingsdiensten hebben een erkende capaciteit variërend van minimaal 16 tot maximaal 48 begeleidingsplaatsen. Deze diensten richten zich tot minderjarigen van alle leeftijdscategorieën met een maximale leeftijdsgrens van 18 jaar.

De geïnspecteerde diensten BZW hebben een erkende capaciteit variërende van minimaal 16 tot maximaal 48 begeleidingsplaatsen. Deze diensten richten zich tot jongeren van 17 t.e.m. 21 jaar.

Van de 29 geïnspecteerde diensten zijn er 15 waarvan de inrichtende macht een residentiële voorziening uitbaat die al een inspectie gekregen heeft over de implementatie van het decreet rechtspositie minderjarigen. In 14 diensten was er geen band met een residentiële voorziening en was er bijgevolg nog geen inspectie uitgevoerd rond het decreet rechtspositie minderjarigen.

Bij elke inspectie werden drie cases geëvalueerd, volgens afgesproken richtlijnen. Er werden alleen dossiers geselecteerd van jongeren, op wiens naam er een maatregel stond. Dit uitgangspunt is vooral belangrijk bij de thuisbegeleidingsdiensten, die hun begeleiding richten tot gezinnen met vaak meerdere kinderen. Per case werd een onderscheid gemaakt naar de bekwaamheid van de minderjarige om al zijn rechten uit te oefenen.

Bij de diensten voor BZW werd gekozen voor 2 dossiers van jongeren beneden de 18 jaar, zodat het decreet rechtspositie op hen nog van toepassing was en een afgerond dossier, waarbij de jongere wel +18 kon zijn, om de inspraak bij afronding te toetsen.

Aantal geëvalueerde cases	87
waarvan door de voorziening geduid als bekwaam om al hun rechten uit te oefenen	66
waarvan door de voorziening geduid als niet bekwaam om al hun rechten uit te oefenen	21

2 Organisatie

2.1 Organisatiestructuur

De organisatiestructuur van een voorziening moet opgebouwd zijn met het oog op de uitvoering van een verantwoorde hulp- en dienstverlening. De voorziening moet beschikken over een organogram op niveau van de erkende voorziening. Dit organogram moet aangeven door wie de werking aangestuurd wordt, wie welke verantwoordelijkheden draagt en bij wie men terecht kan met vragen en/of bij problemen. In het geval de dienst een deelwerking is binnen een groter geheel moet dit organogram ook de plaats van de deelwerking binnen het groter geheel aangeven.

Bij de inspecties werd de bevraging beperkt tot de aanwezigheid van een organogram op niveau van de erkende voorziening. Er werd ook nagegaan of het organogram correspondeert met de actuele situatie op het vlak van organisatiestructuur.

Vaststellingen:

In 2 thuisbegeleidingsdiensten ontbreekt een organogram op niveau van de erkende voorziening en is er bijgevolg geen geformaliseerde duidelijkheid over aansturing en verantwoordelijkheden binnen de dienst. In alle andere thuisbegeleidingsdiensten en diensten BZW is het organogram op niveau van de voorziening aanwezig.

In geen enkele dienst werd een tekort vastgesteld in de zin dat de organisatiestructuur onvoldoende afgestemd is op de uitvoering van een verantwoorde hulp- en dienstverlening.

Bij 10 diensten werd een aandachtspunt geformuleerd m.b.t. de organisatiestructuur.

De geformuleerde aandachtspunten hadden bijvoorbeeld betrekking op het feit dat de organisatiestructuur op de website van de voorziening niet volledig in overeenstemming was met het actuele organogram van de voorziening.

Conclusie:

De meeste diensten hebben een duidelijke organisatiestructuur die ook geformaliseerd is in een organogram. In sommige gevallen werd vastgesteld dat niet alle documenten/data m.b.t. de organisatiestructuur volledig op elkaar afgestemd zijn.

2.2 Infrastructuur

Dit item werd enkel geïnspecteerd indien er sinds het inspectiebezoek in 2010 wijzigingen aan de infrastructuur werden aangebracht of indien er bij het inspectiebezoek in 2010 hierover reeds tekorten of aandachtspunten werden vastgesteld.

De voorziening moet beschikken over een aangepaste en veilige infrastructuur. Binnen de regelgeving wordt geen concrete invulling gegeven aan deze bepaling. Bij deze inspectieronde werd de aandacht beperkt tot volgende concrete aspecten: de toegankelijkheid van de dienst en de mogelijkheid om de discretie te waarborgen.

Bijkomend voor de BZW-diensten geldt de voorwaarde dat ze per opnameschijf van acht, maximum één woning ter beschikking mogen stellen gedurende een maximale termijn van twee maanden.

Bij de inspectie werd nagegaan of het maximum van één woning per opnameschijf van acht niet overschreden werd.

Vaststellingen:

Van de 29 geïnspecteerde diensten scoren 23 diensten conform op dit punt, m.a.w. hun infrastructuur wordt door inspectie als aangepast en veilig beschouwd. Bij 6 diensten wordt de infrastructuur als niet aangepast voor mensen met mobiliteitsproblemen beschouwd.

Bij geen enkele dienst werden tekorten op het vlak van discretie vastgesteld. M.a.w. in alle diensten biedt de infrastructuur de mogelijkheid om de discretie van de cliënt te verzekeren en is het bijvoorbeeld mogelijk om gesprekken met de cliënt te voeren met respect voor de privacy van deze cliënt.

Bij de BZW-diensten werden geen tekorten vastgesteld over het ter beschikking stellen van een eigen woning. Het aantal door de dienst ter beschikking gestelde woningen blijft telkens binnen de grens bepaald door de erkenningsvoorwaarde.

Conclusie:

De diensten beschikken meestal over een veilige en aangepaste infrastructuur. Indien er zich op dat vlak problemen stellen heeft dit te maken met de toegankelijkheid van het gebouw voor cliënten met mobiliteitsproblemen.

2.3 Personeel

2.3.1 Personeelsinzet

Van de voorziening wordt verwacht dat het personeel zo wordt ingezet dat de dienst bereikbaar en beschikbaar is voor de betrokken partijen, zodat deze in de hulp- en dienstverlening kunnen participeren.

Er wordt eveneens verwacht dat de hulp- en dienstverlening bijdraagt tot het oplossen van problemen, zoals geformuleerd in overleg met de minderjarige en het gezin waartoe hij behoort en dit met respect voor de integriteit van alle betrokkenen.

Het personeelsbestand van de voorziening moet daarbij multidisciplinair samengesteld zijn.

Bij deze inspectieronde werd in eerste instantie gefocust op de personeelsinzet bij de begeleidingen.

Er werd daarnaast specifiek aandacht besteed aan het feit of de minderjarigen/gezinnen van de dienst informatie krijgen over het hulpverleningsaanbod, waar men terecht kan in periodes dat de permanentie door de dienst niet verzekerd is. In de regelgeving wordt geen permanent toezicht gevraagd in de ambulante voorzieningen. Er mag dus niet verwacht worden dat de diensten zelf een permanentiesysteem uitwerken voor de nacht of weekend. Wel kan verwacht worden dat samen met de gezinnen/jongeren nagekeken wordt waar ze terecht kunnen in geval er zich een probleem stelt buiten de permanentie-uren van de dienst. Dit kan zowel opgelost worden door samen met het gezin/jongere te zoeken welke mogelijkheden voor hulp er zijn binnen het eigen netwerk als door het ter beschikking stellen van de gangbare noodnummers (politie, teleonthaal, enz.).

Bij de inspectie werd nagegaan of de dienst kan aantonen dat hieraan aandacht wordt besteed. Indien dit niet het geval was werd dit in het verslag als aandachtspunt opgenomen.

Vaststellingen:

In geen enkele voorziening werd een tekort vastgesteld m.b.t. de personeelsinzet en m.b.t. bereikbaarheid en beschikbaarheid van de medewerkers.

In een groot deel van de voorzieningen kan niet aangetoond worden dat er systematisch informatie wordt gegeven over het hulpverleningsaanbod waar men terecht kan buiten de permanentie die door de dienst zelf wordt verzekerd. Die informatie ontbreekt in 10 thuisbegeleidingsdiensten en in 3 diensten voor begeleid zelfstandig wonen

Conclusie:

Er werd in geen enkele voorziening een tekort vastgesteld over personeelsinzet en bereikbaarheid en beschikbaarheid van medewerkers.

Het systematisch informeren van cliënten over het hulpverleningsaanbod waar de cliënt buiten de permanentie-uren van de voorziening terecht kan vormt in bijna de helft van de diensten een aandachtspunt.

2.3.2 Vormingsplan en introductiebeleid

De dienst moet zorgen voor een passend vormings-, trainings- en opleidingsbeleid voor haar personeelsleden. Dit vormings-, trainings-, en opleidingsbeleid moet beschreven worden en opgenomen in het kwaliteitshandboek.

Bij de inspecties werd nagegaan of dit vormingsbeleid geconcretiseerd wordt in een vormingsplan en of er een introductiebeleid is voor nieuwe medewerkers.

Er werd nagegaan of het decreet rechtspositie een plaats kreeg binnen het introductiebeleid voor nieuwe medewerkers en dat nieuwe medewerkers effectief vorming krijgen over het decreet rechtspositie.

Vaststellingen:

Het grootste deel van de voorzieningen heeft een vormingsbeleid en werkt met een vormingsplan en een introductiebeleid.

In twee thuisbegeleidingsdiensten was het vormingsbeleid niet opgenomen in het kwaliteitshandboek.

In vier diensten, waarvan drie thuisbegeleidingsdiensten en één dienst BZW, wordt geen vormingsplan opgemaakt en in één voorziening werd het vormingsplan niet bevestigd.

In nagenoeg alle diensten (28/29) wordt gewerkt met een introductiebeleid. In één thuisbegeleidingsdienst was er geen introductiebeleid. Het decreet rechtspositie vormde in 25 van de 28 diensten een onderdeel van dit introductiebeleid. In 3 diensten, waarvan 2 diensten begeleid zelfstandig wonen en 1 thuisbegeleidingsdienst, krijgt het decreet rechtspositie in dat introductiebeleid te weinig aandacht.

Conclusie:

In de meerderheid van de diensten heeft het decreet rechtspositie een plaats gekregen binnen het vormings- en introductiebeleid van de voorziening. In een beperkt aantal diensten moet nog verder aandacht besteed worden aan het vormings- en introductiebeleid en aan de plaats van het decreet rechtspositie binnen dat beleid.

3 Hulpverlening

Bij de module “hulpverlening” werd bij de inspectie nagegaan hoe de werking van de voorziening op organisatieniveau is uitgebouwd, m.a.w. welke visie de voorziening heeft op de hulp- en dienstverlening, hoe het hulpverleningstraject van de minderjarige en zijn context verloopt en welke werkwijzen er zijn m.b.t. de verschillende sleutelmomenten van de begeleiding, met name bij het onthaal van gebruikers, het opmaken, evalueren en bijsturen van het handelingsplan en het afsluiten van de hulp- en dienstverlening.

Deze bevraging valt uiteen in twee delen:

- het toetsen van visie, begeleidingstraject en werkwijzen aan de erkenningsvoorwaarden uit het Besluit VR van 13 juli 1994
- de bevraging hoe de voorziening een aantal rechten uit het decreet Rechtspositie Minderjarigen op organisatieniveau implementeert.

De in de dienst voorziene werkwijzen en procedures werden daarna getoetst op basis van de evaluatie van drie cases.

3.1 De naleving van de erkenningsvoorwaarden m.b.t. de hulpverlening

Bij de inspectie werd nagegaan welke visie de voorziening heeft op de hulp- en dienstverlening en hoe het hulpverleningstraject van de minderjarige en zijn context verloopt.

Specifieke aandacht ging bij de bevraging naar het betrekken van de context, naar het stimuleren van de eigen mogelijkheden van de minderjarige en naar de aandacht voor maatschappelijke participatie.

Op basis van het BVR van 13 juli 1994 kunnen volgende verwachtingen worden gesteld t.a.v. de hulp- en dienstverlening:

- De voorziening stelt zich bereikbaar en beschikbaar op voor de betrokken partijen zodat zij in de hulp- en dienstverlening kunnen participeren.
- De hulp- en dienstverlening verloopt dynamisch en steunt op principes, methodieken en referentiekaders die wetenschappelijk gedocumenteerd kunnen worden.
- De hulpverlening verloopt methodisch en planmatig.
- De voorziening betreft in haar hulp- en dienstverlening de interne en externe relevante personen en instanties.
- De voorziening erkent en stimuleert de eigen mogelijkheden en maatschappelijke participatie van de gebruiker.
- Het kwaliteitssysteem bevat minimaal de omschrijving van de conditionele elementen en de procedure.

Voor de thuisbegeleidingsdiensten geldt de bijkomende voorwaarde dat het totaal aantal begeleidingscontacten aan huis op weekbasis minimaal gelijk is aan de erkende capaciteit van de dienst. Voor de diensten begeleid zelfstandig wonen gelden volgende bijkomende voorwaarden:

- De minderjarige moet begeleid worden in het verwerven en behouden van eigen, passende huisvesting.
- De dienst kan uitzonderlijk zelf een woning ter beschikking stellen met een maximum van één woning per capaciteitschijf van 8 en de huisvesting in die woning mag maximaal twee maanden bedragen.
- De dienst maakt een plan op voor het beheer van het budget van de minderjarige.

In eerste instantie werd de werkwijze binnen de organisatie getoetst aan deze erkenningsvoorwaarden. De toepassing van de werkwijze in de praktijk werd getoetst op het niveau van de

cases. De voorwaarde m.b.t. het aantal begeleidingscontacten in de thuisbegeleidingsdiensten wordt niet op casusniveau, maar op dienstniveau gesteld en om deze reden niet expliciet nagekeken bij deze ronde.

Vaststellingen:

m.b.t. bereikbaarheid en beschikbaarheid van de diensten:

Een dienst moet optimaal bereikbaar en beschikbaar zijn voor alle partijen die bij de hulpverlening betrokken zijn. Dit geldt zowel voor de minderjarige(n), de ouders als voor de verwijzende instanties.

bereikbaarheid en beschikbaarheid werkwijze op organisatieniveau			
	BZW	TBD	totaal
conform	7	22	29
niet conform	0	0	0
totaal	7	22	29

Van de 29 geëvalueerde voorzieningen is er geen enkele die bij de inspectie op dit punt negatief werd beoordeeld.

Bij het punt "personeelsinzet" kwam reeds aan bod dat het informeren van de gebruiker over het bestaande hulpverleningsaanbod buiten de permanentie-uren van de dienst voor verbetering vatbaar is. Bij 13 diensten werd hierover een aandachtspunt geformuleerd, in die zin dat cliënten beter moeten geïnformeerd worden over het hulpverleningsaanbod buiten de permanentie die door de thuisbegeleidingsdienst of de dienst begeleid zelfstandig wonen zelf wordt verzorgd. In de verschillende diensten valt die eigen permanentie samen met de normale werkuren, zodat bij crisissituaties de voorziening zelf niet altijd onmiddellijk hulp kan bieden.

m.b.t. de visie en methodiek van de hulpverlening

Van de voorzieningen wordt verwacht dat ze de hulpverlening op een dynamische manier organiseren en dat die hulpverlening steunt op principes, methodieken en referentiekaders die wetenschappelijk gedocumenteerd zijn. Er wordt ook verwacht dat de hulpverlening planmatig en methodisch verloopt.

Bij deze inspectieronde werd de visie op hulpverlening en het hulpverleningstraject bevestigd. De inspectie doet hierbij geen uitspraak over de waarde en kwaliteit van de gehanteerde visie en methodiek, maar gaat na of de hulpverlening effectief onderbouwd is door een duidelijke visie en methodiek en gaat na of die visie en methodiek ook terug te vinden zijn in de concrete hulpverlening.

visie en methodiek van hulpverlening werkwijze op organisatieniveau			
	BZW	TBD	totaal
conform	7	22	29
niet conform	0	0	0
totaal	7	22	29

Op basis van deze bevraging werd geen enkele van de 29 geëvalueerde voorzieningen negatief beoordeeld op dit punt. Alle geïnspecteerde diensten konden aangeven op welke visie hun hulpverlening gebaseerd is en welke methodieken ze gebruiken.

Op caseniveau werd bekeken of er in de handelingsplannen tussentijdse, concrete doelstellingen worden geformuleerd, of de middelen en werkwijzen om die doelstellingen te realiseren in het handelingsplan zijn opgenomen, en of de aandachtspunten en klemtonen naar de minderjarige zijn opgenomen.

Het volgende werd vastgesteld:

- In 83 cases waren in het handelingsplan concrete, tussentijdse doelstellingen geformuleerd. In 3 cases van thuisbegeleidingsdiensten was dit niet het geval. In 1 case werd dit aspect niet bevraagd.
- In alle nagekeken cases waren de middelen en werkwijzen die individueel aangewend moeten worden om de doelstellingen te realiseren in het handelingsplan opgenomen.
- De aandachtspunten en klemtonen binnen de hulpverlening naar de minderjarige zijn in 85 cases in het handelingsplan opgenomen. In 2 cases komen deze aandachtspunten en klemtonen onvoldoende aan bod in het handelingsplan. Het betreft 2 cases van thuisbegeleidingsdiensten.

Samengevat kan worden gesteld dat het formuleren van concrete doelstellingen, middelen en aandachtspunten naar de minderjarige in de meeste dossiers goed opgenomen worden binnen de hulpverlening.

m.b.t. het betrekken van interne en externe personen en instanties

Bij het betrekken van relevante interne en externe personen en instanties in de hulpverlening wordt uitgegaan van volgende principes:

- het netwerk van de jongere moet voldoende in kaart gebracht worden
- de jongere moet voldoende inspraak hebben bij het bepalen van dat netwerk
- het netwerk moet voldoende betrokken worden bij de hulp- en dienstverlening
- en de jongere moet voldoende ondersteund worden bij de uitbouw van een netwerk

De naleving van deze principes werd bij de inspecties zowel bekeken op het niveau van de organisatie (procedures, werkwijzen) als op het niveau van de cases.

betrekken van interne en externe personen/instanties werkwijze op organisatieniveau			
	BZW	TBD	totaal
conform	6	22	28
niet conform	1	0	0
totaal	7	22	29

In 28 diensten beantwoordt de werking op organisatieniveau aan deze principes. In één dienst begeleid zelfstandig wonen werd bij de inspectie vastgesteld dat relevante personen en instanties onvoldoende betrokken werden en dat er binnen die dienst geen onderbouwde visie was wanneer beslist werd om de context van de minderjarige niet bij de begeleiding te betrekken.

Op het niveau van de cases werd het volgende vastgesteld over het betrekken van interne en externe personen en instanties:

- In 3 van de 87 geëvalueerde cases ontbreekt in het handelingsplan de nodige informatie over alle bij de hulpverlening betrokken partijen. Het betreft 3 cases in een thuisbegeleidingsdienst.

- In 71 van de 87 cases zijn in de handelingsplannen de taakverdeling en samenwerkingsafspraken tussen de betrokken partijen opgenomen. In 16 cases ontbreken deze gegevens in het handelingsplan. Het betreft 15 cases in een thuisbegeleidingsdienst en 1 case in een dienst BZW.
- De aandachtspunten en klemtonen naar het gezin zijn in 78 cases in het handelingsplan opgenomen, ontbreken in 4 dossiers en werden in 5 cases als niet van toepassing beschouwd³. Van de 4 dossiers waar de aandachtspunten in de begeleiding ontbreken zijn er 2 in thuisbegeleidingsdiensten en 2 in een dienst BZW.
- De aandachtspunten en klemtonen naar het bredere sociale netwerk zijn in 73 cases in het handelingsplan opgenomen, maar ontbreken in 9 dossiers. In 5 cases werd dit als niet van toepassing beschouwd⁴. Van de 9 dossiers waar de aandachtspunten ontbreken zijn er 5 in thuisbegeleidingsdiensten en 4 in een dienst BZW.
- De aandachtspunten en klemtonen naar de school zijn in 83 cases in het handelingsplan opgenomen. In 1 dossier van een thuisbegeleidingsdienst was dit niet het geval. In drie cases was het betrekken van de school niet van toepassing⁵.
- De aandachtspunten en klemtonen naar werk zijn in 30 cases in het handelingsplan terug te vinden. In de rest van de cases was dit aspect niet van toepassing⁶ ander lettertype

Samengevat kan worden gesteld dat er op het niveau van de cases in een aantal gevallen nog meer aandacht kan besteed worden aan het betrekken van interne en externe personen en instanties.

De meest opvallende punten hierbij zijn:

- In 18% van de cases (16/87) zijn de taakverdeling en de samenwerkingsafspraken niet opgenomen in het handelingsplan.
- In 10% van de cases (9/87) ontbreken de aandachtspunten en klemtonen naar het brede sociale netwerk.

m.b.t. het stimuleren van eigen mogelijkheden en maatschappelijke participatie

Van de voorzieningen wordt verwacht dat ze de eigen mogelijkheden van de minderjarige stimuleren en de maatschappelijke participatie bevorderen. Het is voor minderjarigen die worden begeleid belangrijk dat ze een vrijetijdsbesteding kunnen hebben of behouden. Daarbij is het belangrijk dat voldoende rekening wordt gehouden met de eigen mogelijkheden en interesses van elke individuele minderjarige.

Bij de inspecties werd aandacht besteed aan deze uitgangspunten, zowel op het niveau van de organisatie (procedures, werkwijzen) als op het niveau van de cases.

stimuleren van maatschappelijke participatie werkwijze op organisatieniveau			
	BZW	TBD	totaal
conform	7	22	29
niet conform	0	0	0
totaal	7	22	29

³ Niet van toepassing betekent in deze context dat de gezinssituatie ontbreekt en er bijgevolg geen aandachtspunten en klemtonen kunnen worden geformuleerd.

⁴ Niet van toepassing betekent in deze context dat het bredere sociale netwerk ontbreekt en dat er op dat ogenblik nog geen zicht was op het uitbouwen van een sociaal netwerk. Bijgevolg kunnen geen aandachtspunten en klemtonen worden geformuleerd.

⁵ Niet van toepassing betekent in deze context dat de jongere in dat geval geen school meer liep. Bijgevolg kunnen geen aandachtspunten en klemtonen worden geformuleerd.

⁶ Niet van toepassing betekent in deze context dat er in dat geval geen werksituatie was. Bijgevolg kunnen geen aandachtspunten en klemtonen worden geformuleerd.

Alle voorzieningen blijken voldoende aandacht te besteden aan dit aspect. In geen enkele voorziening werden hierover tekorten vastgesteld.

m.b.t. het kwaliteitshandboek

Het kwaliteitshandboek van de voorziening moet de verschillende conditionele elementen en procedures bevatten. Bij deze inspectieronde werd het kwaliteitshandboek niet expliciet en volledig nagekeken. Bij de bevraging van de verschillende punten uit de regelgeving van het BVR en van het decreet rechtspositie minderjarigen kwamen soms documenten uit het kwaliteitshandboek aan bod. In die gevallen werd aandacht besteed aan het feit of het kwaliteitshandboek op die punten voldoende geactualiseerd was en of de werkwijzen zoals opgenomen in het kwaliteitshandboek ook in de praktijk geïmplementeerd werden.

kwaliteitshandboek			
	BZW	TBD	totaal
conform	7	21	28
niet conform	0	1	1
totaal	7	22	29

Bij 28 van de 29 geëvalueerde voorzieningen werden hierover geen tekorten vastgesteld. Bij één thuisbegeleidingsdienst werd vastgesteld dat de werkvoorschriften rond DRM niet waren geïntegreerd in het kwaliteitshandboek.

m.b.t. de bijkomende erkenningsvoorwaarden voor diensten begeleid zelfstandig wonen

De diensten begeleid zelfstandig wonen hebben de expliciete taak om de minderjarige te ondersteunen bij het verwerven en behouden van eigen, passende huisvesting. Op basis van de uitgevoerde inspecties blijkt dat die taak in alle 7 geëvalueerde diensten effectief ook opgenomen wordt.

De diensten begeleid zelfstandig wonen kunnen zelf een woning ter beschikking stellen met een maximum van één woning per acht erkende eenheden. De verblijfsduur van de jongere in die woning mag maximaal twee maanden bedragen. In 3 van de 7 geëvalueerde diensten werd bij de inspectie vastgesteld dat de maximale termijn van 2 maanden huisvesting in de eigen woning van de dienst overschreden werd. Een mogelijke argumentatie hiervoor kan liggen bij de krapte op de huisvestingsmarkt en bij de langere overbruggingsperiode in afwachting van huisvesting in een sociale woning, zoals werd aangegeven door de betrokken diensten.

Bij de begeleiding door de dienst begeleid zelfstandig wonen moet ook een plan worden opgemaakt voor het beheer van het budget van de minderjarigen. In alle 7 geëvalueerde diensten werd die taak ook effectief opgenomen.

Conclusie:

De erkenningsvoorwaarden m.b.t. de hulpverlening worden vrij goed nageleefd. Het aantal tekorten dat werd vastgesteld blijft globaal vrij beperkt.

Het in de praktijk betrekken van externe personen en instanties en het betrekken van het bredere sociale netwerk is nog voor verbetering vatbaar en blijft voor een aantal diensten een werkpunt (cf. toepassing in de cases).

In een aantal diensten Begeleid Zelfstandig Wonen stelt zich het probleem dat de maximale termijn van verblijf in de eigen woning van de dienst overschreden wordt.

3.2 De rechten van het decreet rechtspositie in de praktijk

Bij de module “hulpverlening” werden twee aspecten van het decreet rechtspositie bekeken:

- de positie van de minderjarige in de werking van de voorziening
- de positie van de minderjarige in de eigen hulpverlening, waarbij het informeren van de minderjarige en de inspraak en participatie in de eigen hulpverlening belangrijke pijlers zijn

3.2.1 De positie van de minderjarige in de werking van de voorziening

Het recht op inspraak en participatie staat op 2 niveaus in het DRM ingeschreven:

- op het individueel niveau van de hulpverlening (art. 16 en 17);
- op het collectief niveau van de hulpverlening (art. 18 en 19).

Onder dit punt worden de vaststellingen van inspectie over de inspraak van de minderjarige en de ouders in de werking van de voorziening beschreven.

Artikel 19 van het DRM verplicht elke jeugdhulpvoorziening om te beschikken over een regeling m.b.t. de inspraak van de minderjarige en somt tevens de minimumvoorwaarden op waaraan die regeling moet voldoen.

3.2.1.1 Inspraakvormen

Elke minderjarige heeft het recht op medewerking van de voorziening om inspraak te verkrijgen. Het is dan ook belangrijk dat de voorziening een open houding aanneemt. Elke minderjarige en elke ouder kan immers zinvolle ideeën hebben om de werking van een voorziening te optimaliseren.

Inspectie ging na of er minstens één inspraakvorm voor de minderjarige en voor de ouders is aan de hand waarvan zij hun mening over de werking kunnen geven. Inspectie ging tevens na of de minderjarigen en de ouders hier over geïnformeerd zijn.

Vaststellingen

:

inspraak minderjarige in organisatie			
	BZW	TBD	totaal
inspraakvorm aanwezig	5	17	22
geen inspraakvorm aanwezig	2	5	7
totaal	7	22	29

In 22 van de 29 geëvalueerde diensten bestaat een inspraakorgaan voor de minderjarigen. In 2 diensten BZW en 5 thuisbegeleidingsdiensten ontbreekt die inspraakvorm.

In alle 22 diensten waar er een inspraakvorm is voor de minderjarigen gebeurt die inspraak via een tevredenheidsmeting.

inspraak ouders in organisatie			
	BZW	TBD	totaal
inspraakvorm aanwezig	0	18	18
geen inspraakvorm aanwezig	7	4	11
totaal	7	22	29

In 18 van de 29 geëvalueerde diensten bestaat een inspraakvorm voor de ouders. Die inspraakvorm ontbreekt in alle diensten BZW en in 4 thuisbegeleidingsdiensten.

Het is opvallend dat er in geen enkele dienst BZW een inspraakvorm voor de ouders is. Dit kan verklaard worden door het feit dat, in tegenstelling tot de thuisbegeleidingsdiensten waar de begeleiding zich op het gezin richt, de diensten BZW zich in eerste instantie richten op de begeleiding van de jongere. Het geven van inspraak aan de ouders is in die context minder evident, maar ook bij deze werkvorm is ouderparticipatie belangrijk en zou moeten gestreefd worden naar inspraakvormen voor ouders.

Bij het geven van inspraak aan de ouders gebeurt dit in alle voorzieningen met een inspraakvorm via een tevredenheidsmeting.

Bij het gebruik van tevredenheidsmetingen als inspraakvorm voor minderjarigen en ouders werden bij sommige inspecties volgende aandachtspunten geformuleerd:

- de inhoud van de tevredenheidsmeting was soms eerder afgestemd op de ervaring van de eigen begeleiding dan op het functioneren van de organisatie
- de tevredenheidsmeting bij de minderjarigen beperkte zich in een aantal gevallen tot de minderjarigen ouder dan 12 jaar
- de tevredenheidsmeting werd in een aantal thuisbegeleidingsdiensten voor minderjarige(n) en ouder(s) samen afgenomen, waardoor in de resultaten van de meting geen onderscheid kon gemaakt worden in de beleving van minderjarigen en ouders

In de voorzieningen waar er een inspraakvorm voor minderjarigen bestaat werd in de cases nagegaan of de minderjarigen hierover geïnformeerd werden.

Aangezien er in 22 voorzieningen een inspraakvorm is voor minderjarigen werd dit in 66 cases nagegaan.

info aan minderjarigen over inspraakvorm toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	9	32	41
aantal cases zonder info	6	12	18
niet mogelijk	0	7	7
totaal	15	51	66

41 minderjarigen werden geïnformeerd over hun recht op inspraak via deze inspraakvorm. 18 minderjarigen die de informatie over de inspraakvorm in principe zouden moeten krijgen werden hierover niet geïnformeerd. In 7 cases was het geven van die informatie niet mogelijk omwille van specifieke kenmerken van de minderjarige. Die specifieke kenmerken vallen niet automatisch samen met het feit of de minderjarige handelingsonbekwaam is, maar zijn wel dikwijls leeftijdsgebonden.

Van die 18 minderjarigen die deze informatie niet kregen waren er 6 in begeleiding bij een dienst BZW en 12 in begeleiding bij een thuisbegeleidingsdienst.

Van die 18 minderjarigen die niet geïnformeerd werden, waren er 12 die voldoende bekwaam geacht werden en 6 die onvoldoende bekwaam geacht werden om al hun rechten uit te oefenen.

In de voorzieningen waar er een inspraakvorm bestaat voor ouders van de minderjarigen die er worden begeleid, werden in totaal 54 cases onderzocht. Er werden geen cases op dat punt onderzocht in de diensten BZW aangezien er in geen enkele van die diensten een inspraakvorm voor ouders is. In 18 thuisbegeleidingsdiensten is er een inspraakvorm voor ouders, zodat het geven van informatie hierover werd onderzocht in een totaal van 54 cases. In 41 van die cases werden de ouders geïnformeerd over hun recht op inspraak via deze inspraakvorm. In 13 cases waren de ouders duidelijk niet geïnformeerd over de aanwezige inspraakvorm.

info aan ouders over inspraakvorm toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	0	41	41
aantal cases zonder info	0	7	7
Niet mogelijk	0	6	6
totaal	0	54	54

3.2.1.2 Acties in het kader van inspraak

Minderjarigen hebben het recht op medewerking van de voorziening om hun inspraak te realiseren.

Inspectie ging na of de voorzieningen daadwerkelijk hun medewerking verlenen om elementen die door minderjarigen naar voor zijn gebracht over de werking te realiseren.

Door het vragen naar concrete voorbeelden van elementen die door minderjarigen naar voor zijn gebracht en de invloed ervan op de werking van de voorziening toetste inspectie of de voorziening ook daadwerkelijk aan de slag gaat met dergelijke elementen.

Vaststellingen:

Uit het voorgaande blijkt dat 17 thuisbegeleidingsdiensten en 5 diensten begeleid zelfstandig wonen een vorm van inspraak in de werking organiseren voor de minderjarigen.

Bij de voorzieningen werd nagegaan of ze aan de slag gaan met inspraak voor minderjarigen en er werd gepeild naar voorbeelden.

tabel: medewerking aan inspraak minderjarigen werkwijze op organisatieniveau			
	BZW	TBD	totaal
medewerking aan inspraak	4	18	22
geen medewerking aan inspraak	3	4	7
totaal	7	22	29

Bij 22 diensten, waarvan 18 thuisbegeleidingsdiensten en 4 diensten BZW, kon aangetoond worden dat de voorziening medewerking biedt om de elementen die door minderjarigen naar voren werden gebracht effectief te realiseren. Zoals uit bovenstaande cijfers blijkt kon de medewerking aan inspraak soms ook aangetoond worden zonder dat er een formele inspraakvorm aanwezig was in de voorziening. Dat gebeurde dan op basis van informele inspraak.

Bij de inspectie werden o.m. volgende voorbeelden van voorstellen aangehaald die door de voorziening werden opgevolgd:

- er werd aan de slag gegaan met nieuwe materialen en methodieken om jongere kinderen beter te informeren
- er werd speelgoed aangekocht zonder pedagogische bijbedoeling
- er werden pakketjes samengesteld om jongeren duidelijk te maken wat er op een zitting van de jeugdrechtbank gebeurt
- er werd sinds de opmerking van een minderjarige zorgzamer omgegaan met personeelwissels in de begeleiding

Bij één inspectie in een dienst BZW werd door inspectie een tekort geformuleerd, in die zin dat in de werking te weinig rekening werd gehouden met de mening van de minderjarigen.

In 18 thuisbegeleidingsdiensten wordt een vorm van inspraak in de werking georganiseerd voor de ouders.

tabel: medewerking aan inspraak ouders werkwijze op organisatieniveau			
	BZW	TBD	totaal
medewerking aan inspraak	3	19	22
geen medewerking aan inspraak	3	3	6
niet bevraagd	1	0	1
totaal	7	22	29

Er werd vastgesteld dat in 19 thuisbegeleidingsdiensten en 3 diensten voor begeleid zelfstandig wonen door de voorziening medewerking werd verleend om elementen die door ouders naar voren werden gebracht over de werking van de dienst te realiseren.

Uit bovenstaande cijfers blijkt ook dat de medewerking aan inspraak soms ook aangetoond kon worden zonder dat er een formele inspraakvorm aanwezig was in de voorziening. In totaal zijn er 18 voorzieningen met een inspraakvorm, terwijl in 22 voorzieningen de actieve medewerking kon aangetoond worden. In drie diensten BZW bvb. was er wel informele medewerking bij inspraakvoorstellen, terwijl er geen formele inspraakvorm aanwezig was.

Bij de inspectie werden o.m. volgende voorbeelden van voorstellen aangehaald die door de voorziening werden opgevolgd:

- de werking van het antwoordapparaat werd aangepast zodat het duidelijker werd wanneer een oproep zou behandeld worden
- er wordt bij de begeleiding meer met jongere kinderen gewerkt
- een kopie van handelingsplan en evolutieverslagen worden aan het gezin bezorgd
- tolken worden met meer terughoudendheid ingeschakeld omdat het gebruik van tolken voor de ouders drempelverhogend werkt.

Conclusie

Inspraak en participatie is een kernelement van de evolutie naar een meer vraaggerichte jeugdhulpverlening in Vlaanderen. In het DRM staat het recht op inspraak en participatie zowel op het individueel niveau⁷ als op het collectieve niveau⁸ ingeschreven. In dit deel beschreven we de resultaten inzake inspraak en participatie in de werking van de voorziening.

Globaal genomen beschikt 75,8% van de geëvalueerde diensten over een inspraakvorm voor minderjarigen, en 62 % beschikt over een inspraakvorm voor ouders. Zowel voor minderjarigen als voor ouders vormt de tevredenheidsmeting het belangrijkste instrument voor inspraak.

Bij het organiseren van een inspraakvorm voor minderjarigen is er geen groot verschil tussen de thuisbegeleidingsdiensten (77,2% met inspraakvorm) en de diensten begeleid zelfstandig wonen (72,4%). Bij het organiseren van een inspraakvorm voor ouders is er wel een duidelijk verschil: in geen enkele dienst voor begeleid zelfstandig wonen is er een inspraakvorm voor ouders voorzien, terwijl dit bij 81,8% van de thuisbegeleidingsdiensten het geval is.

Daarnaast blijkt er in diensten soms ook op informele basis aandacht te zijn voor inspraak van minderjarigen en ouders.

Het systematisch organiseren van inspraak voor minderjarigen en ouders op een manier dat alle partijen afzonderlijk aan bod komen, dat er ook aandacht gegeven wordt aan inspraak voor -12jarigen, en inspraak waarbij de bevraging ruimer gaat dan de eigen begeleiding blijven in sommige voorzieningen werkpunten.

Aanbevelingen

- Alle voorzieningen moeten een aan hun werking aangepaste vorm van inspraak voor minderjarigen en ouders organiseren.
- Minderjarigen en ouders moeten worden geïnformeerd over hun recht op inspraak via die inspraakvormen.
- Het is positief dat heel wat hulpverleners vanuit een deskundige basishouding tijdens de hulpverlening op een eerder informele wijze op zoek gaan naar de inspraak van de minderjarigen in de werking. Het verdient aanbeveling om hier op een meer systematische manier mee aan de slag te gaan, zodat de realisatie van het recht op inspraak niet afhankelijk is van individuele hulpverleners.
- De diensten BZW schenken vanuit hun specifieke opdracht en specifieke doelgroep meer aandacht aan de inspraak van de minderjarigen. Het is ook voor die diensten aangewezen om voor de ouders te zoeken naar inspraakvormen, aangezien de participatie van ouders ook binnen dergelijk hulpverleningstraject belangrijk kan zijn.
- Het is aangewezen tevredenheidsmetingen ruimer te zien dan een bevraging over het verloop van de eigen begeleiding. De inbreng van minderjarigen en ouders in de werking van de organisatie is eveneens belangrijk.
- Het is aangewezen om tevredenheidsmetingen steeds te differentiëren naar de verschillende partners in het gezin en de meting niet automatisch samen voor het ganse gezin af te nemen. Het is van belang hierbij ook aandacht te geven aan kinderen jonger dan 12 jaar.

⁷ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, artikel 16 en 17.

⁸ Decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, artikel 18 en 19.

3.2.2 De positie van de minderjarige in de eigen hulpverlening

We onderzochten de positie van de minderjarige in de eigen hulpverlening op twee niveaus : op het organisatieniveau en op het niveau van de cases.

Op organisatieniveau werd nagegaan over welke systemen (werkwijzen, procedures, sjablonen, ...) een voorziening beschikt om er voor te zorgen dat de rechten die worden bevestigd daadwerkelijk in de werking zijn ingebed. Er werd hierbij niet alleen naar uitgeschreven procedures of processen gekeken, maar ook naar werkwijzen (checklists, sjablonen, ...). Daarna toetste inspectie in concrete cases of de systemen/werkwijzen voldoende ingang vonden in de concrete hulpverleningspraktijk. We deden dit door enerzijds het dossier na te kijken en anderzijds naar het verhaal van de hulpverlener te luisteren.

De redenering hierachter is dat door het opzetten en hanteren van systemen voorwaarden worden gecreëerd voor het respecteren van rechten in de concrete hulpverleningspraktijk.

Wanneer voorzieningen niet over dergelijke systemen beschikten, werden de cases toch bevestigd. Daardoor komen ook de cases in beeld waar rechten gerespecteerd worden louter vanuit de basishouding van de betrokken hulpverlener.

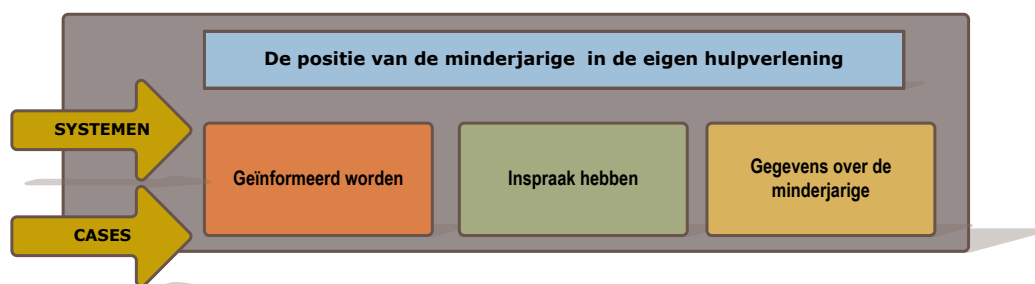
Er werden 87 cases geëvalueerd, waarvan 66 minderjarigen door de voorziening als voldoende bekwaam werden geïdentificeerd om al hun rechten uit te oefenen, en 21 door de voorziening niet bekwaam werden geacht.

De uitoefening van volgende rechten impliceert een afweging van de bekwaamheid van de minderjarige :

- het toegangsrecht tot het dossier;
- het recht om in te stemmen met de jeugdhulp;
- het recht om niet gescheiden te worden van zijn ouders

Wanneer hulpverleners minderjarigen niet bekwaam achten om bepaalde rechten uit te oefenen, kunnen ouders⁹ een belangrijke rol spelen in het ondersteunen van de minderjarige in de uitoefening van de rechten.

Bij de bevestiging van het recht op informatie in hoofde van de minderjarige, hield inspectie uitdrukkelijk rekening met de mogelijkheden en beperkingen van minderjarigen in de jeugdhulpverlening. Als de inspecteur oordeelde dat in een case bijvoorbeeld het geven van schriftelijke informatie over de rechten in de hulpverlening niet mogelijk is omwille van specifieke kenmerken van de minderjarige (vb. zeer jonge kinderen, ...), werd dit als dusdanig geregistreerd.

⁹ of bijstandspersonen

Bovenstaand schema werd toegepast bij de inspecties.

De vaststellingen over het geïnformeerd worden en over de inspraak zijn in dit rapport verwerkt onder de punten 3.2.2.1 en 3.2.2.2.

De vaststellingen over de gegevens van de minderjarige zijn verwerkt in punt 5 van dit rapport (dossier).

3.2.2.1 Informeren

Artikel 11 van het DRM stelt dat de minderjarige het recht heeft om geïnformeerd te worden over de jeugdhulp die hem wordt verleend en over alles wat hiermee verband houdt.

We stelden m.b.t. dit recht drie duidelijke verwachtingen voorop:

- de verwachting dat de minderjarigen en de ouders informatie krijgen over hun rechten in de jeugdhulp;
- de verwachting dat de minderjarigen en de ouders informatie krijgen over de jeugdhulp of de hulpverleningsvorm waarin ze zijn terecht gekomen; op die manier weten ze wat ze mogen verwachten.
- de verwachting dat de minderjarige en de ouders de reden weten waarom hij in een bepaalde hulpverleningsvorm is terecht gekomen.

Inspectie baseerde zich hiervoor op de actieve informatieplicht van hulpverleners, zoals opgenomen in het DRM.

Inspectie stelde voorop dat de informatie best op een schriftelijke wijze wordt gegeven. Inspectie is van mening dat het schriftelijk informeren een aanzienlijke meerwaarde kan hebben op het vlak van kwaliteit en eenduidigheid van informatie. Het is belangrijk dat een minderjarige of zijn ouders, ook na een gesprek - op een moment dat voor hen (meer) geschikt is - nog kunnen terugblikken op wat werd verteld. Het kan voor hen immers zinvol zijn om de gegeven informatie nog eens te overlopen. Op deze manier kan de minderjarige ook checken of hij de informatie wel juist begrepen heeft. Het geeft adolescente minderjarigen - voor wie vrienden heel belangrijk zijn - bovendien ook de kans de informatie met bijvoorbeeld leeftijdsgenoten te bespreken.

Schriftelijke informatie is ook belangrijk om er zeker van te zijn dat elke minderjarige dezelfde informatie krijgt. Op deze manier is de inhoud van de informatie die minderjarigen en ouders krijgen niet afhankelijk van hoe een individuele hulpverlener die op een bepaald moment uitlegt. De schriftelijke informatie moet ook aangepast zijn aan de leeftijd van de minderjarige. Bij heel jonge kinderen kan het nodig zijn om aan de slag te gaan met aangepaste materialen en methodieken, zoals bvb beeldmateriaal.

Vaststellingen:

Inspectie onderzocht op organisatieniveau en in de individuele cases m.b.t. het informeren volgende items:

- a) informeren van de minderjarige
 - schriftelijk informeren over zijn rechten in de jeugdhulpverlening;
 - schriftelijk informeren over de hulpverleningsvorm waarin hij terecht is gekomen;
 - informeren over de reden waarom hij in die hulpverleningsvorm is terecht gekomen.

b) informeren van de ouders:

- schriftelijk informeren over hun rechten in de jeugdhulpverlening;
- schriftelijk informeren over de hulpverleningsvorm waarin hun kind terecht is gekomen;
- informeren over de reden waarom hun kind daar is terecht gekomen.

INFORMEREN				
<i>van:</i>	<i>Minderjarigen</i>		<i>Ouders</i>	
<i>over:</i>	Voorzieningen Systeem	Toepassing in cases	Voorzieningen Systeem	Toepassing in cases
schriftelijk informeren over rechten in de jeugdhulp	28/29	71/87	28/29	75/87
schriftelijk informeren over de hulpverleningsvorm	28/29	76/87	28/29	74/87
Informeren over de reden waarom in hulpverleningsvorm	27/29	77/87	27/29	77/87

Schriftelijk informeren over de rechten in de jeugdhulp

SCHRIFTELIJK INFORMEREN VAN MINDERJARIGEN

We stelden vast dat 28 van de 29 geëvalueerde diensten over een systeem beschikken om te kunnen garanderen dat elke minderjarige schriftelijk geïnformeerd wordt over zijn rechten. In één thuisbegeleidingsdienst ontbreekt dit systeem.

Aan de hand van het case-onderzoek stelden we vast dat in 71 van de 87 geëvalueerde cases de minderjarige daadwerkelijk werd geïnformeerd.

informeren van minderjarigen over rechten toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	21	50	71
aantal cases zonder info	0	14	14
niet mogelijk	0	1	1
niet bevraagd	0	1	1
totaal	21	56	87

In 1 van de 87 cases oordeelde de inspecteur op basis van de informatie uit het dossier en de toelichting van de hulpverlener dat het niet mogelijk was om de minderjarige schriftelijk te informeren omwille van specifieke kenmerken van de minderjarige.

In 1 case werd dit aspect niet bevraagd.

In 14 van de 87 cases werd de minderjarige duidelijk niet schriftelijk geïnformeerd over al zijn rechten.

Het informeren van de minderjarige over zijn rechten gebeurde in alle cases van de diensten BZW.

De 14 cases waar de minderjarige niet schriftelijk geïnformeerd werd situeren zich bij de diensten thuisbegeleiding.

SCHRIFTELIJK INFORMEREN VAN OUDERS

28 van de 29 geëvalueerde diensten beschikken over een systeem waardoor gegarandeerd kan worden dat ouders schriftelijk worden geïnformeerd over hun rechten in de jeugdhulp. In één dienst BZW ontbreekt dit systeem.

In het case-onderzoek werd vastgesteld dat in 75 van de 87 geëvalueerde cases de ouders daadwerkelijk geïnformeerd werden.

informer van ouders over rechten toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	13	62	75
aantal cases zonder info	2	4	6
niet mogelijk	6	0	6
totaal	21	56	87

In 6 cases binnen diensten BZW werd het informeren van de ouders niet mogelijk geacht, omdat de ouders niet in beeld waren binnen het hulpverleningsproces.

In 6 cases werd geen schriftelijke informatie gegeven aan de ouders over hun rechten in de jeugdhulpverlening. Hiervan waren er 2 cases in diensten BZW en 4 cases in thuisbegeleidingsdiensten.

Schriftelijk informeren over de hulpverleningsvorm

SCHRIFTELIJK INFORMEREN VAN MINDERJARIGEN

Inspectie stelt vast dat 28 van de 29 geëvalueerde diensten beschikken over een systeem om te kunnen garanderen dat de minderjarigen schriftelijke informatie krijgen over de hulpverleningsvorm waarin ze zijn terecht gekomen.

76 van de 87 minderjarigen in de geëvalueerde cases kreeg ook daadwerkelijk schriftelijke informatie over de hulpverleningsvorm.

informereren van minderjarigen over hulpverleningsvorm toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	21	55	76
aantal cases zonder info	0	10	10
niet mogelijk	0	1	1
totaal	21	66	87

In 1 case binnen een thuisbegeleidingsdienst oordeelde de inspecteur op basis van de informatie uit het dossier en de toelichting van de hulpverlener dat het niet mogelijk was om de minderjarige te informeren omwille van specifieke kenmerken van de minderjarige.

In 10 van de 87 geëvalueerde cases werd de minderjarige niet schriftelijk geïnformeerd over de hulpverleningsvorm waarin hij terecht kwam. Het gaat telkens om cases binnen thuisbegeleidingsdiensten.

In alle cases binnen de diensten BZW werd de schriftelijke informatie over de hulpverleningsvorm aan de minderjarige bezorgd.

SCHRIFTELIJK INFORMEREN VAN DE OUDERS

In 28 van de 29 geëvalueerde diensten is er een systeem om te kunnen garanderen dat ouders schriftelijke informatie krijgen over de hulpverleningsvorm waarin hun kind is terecht gekomen.

Van de 87 cases waren 74 ouders schriftelijk geïnformeerd over de hulpverleningsvorm waarin hun kind terecht kwam.

informereren van ouders over hulpverleningsvorm toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	10	64	74
aantal cases zonder info	5	2	7
niet mogelijk	6	0	6
totaal	21	66	87

In 6 cases binnen de diensten BZW werd het niet mogelijk geacht om de ouders te informeren.

In 7 cases, waarvan 5 in diensten BZW en 2 in thuisbegeleidingsdiensten, waren de ouders niet schriftelijk geïnformeerd over de hulpverleningsvorm.

Schriftelijk informeren over de reden van de hulpverlening

INFORMEREN VAN MINDERJARIGEN

In 27 van de 29 geëvalueerde diensten beschikt men over een systeem om te kunnen garanderen dat de minderjarige geïnformeerd wordt over de precieze reden waarom hij in die hulpverleningsvorm is terecht gekomen.

In 77 van de 87 onderzochte cases werd vastgesteld dat de minderjarige geïnformeerd werd over de reden waarom hij in de hulpverleningsvorm terecht gekomen is.

informereren van minderjarige over reden hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	21	56	77
aantal cases zonder info	0	10	10
totaal	21	66	87

In 10 cases werd de minderjarige niet geïnformeerd over de reden waarom hij in die hulpverleningsvorm terecht is gekomen. Die 10 cases situeren zich allemaal bij thuisbegeleidingsdiensten. Bij de diensten BZW waren alle minderjarigen geïnformeerd.

INFORMEREN VAN OUDERS

In 27 van de 29 diensten beschikt men over een systeem waardoor gegarandeerd kan worden dat de ouders geïnformeerd zijn over de reden waarom hun kind in een bepaalde hulpverleningsvorm is terecht gekomen.

In 77 van de 87 onderzochte cases werden ouders geïnformeerd over de reden waarom hun kind in de hulpverleningsvorm terecht kwam.

informereren van ouders over reden hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info	15	62	77
aantal cases zonder info	0	4	4
niet mogelijk	6	0	6
totaal	21	66	87

In 6 van de 87 cases bleek het niet mogelijk te zijn de ouders te informeren¹⁰.

In 4 cases werden de ouders niet geïnformeerd over de reden waarom hun kind in een bepaalde hulpverleningsvorm is terecht gekomen.

Conclusie

Het DRM is formeel inzake de verplichting minderjarigen te informeren over de jeugdhulp en alle zaken die hem in dit verband aanbelangen.

Dit impliceert dat minderjarigen en hun ouders vooreerst voldoende geïnformeerd worden over hun rechten in de jeugdhulp, maar ook over de hulpverleningsvorm waarin zij terecht komen en over de reden waarom zij in die hulpverleningsvorm terecht komen.

We gingen na hoe het hier zowel op organisatieniveau als op het niveau van de cases gesteld is.

¹⁰ Bijvoorbeeld omdat de ouders onbekend of niet bereikbaar zijn.

Uit de resultaten blijkt dat bijna alle diensten over procedures ter zake beschikken, zowel voor ouders als voor minderjarigen.

In de praktijk wordt ook de meerderheid van de minderjarigen en ouders geïnformeerd over hun rechten, de hulpverleningsvorm en de reden waarom ze in die hulpverleningsvorm terecht gekomen zijn.

In een aantal gevallen blijft die informatie achterwege. Soms is dit te wijten aan specifieke kenmerken van de minderjarige of aan de niet bereikbaarheid of afwezigheid van de ouders.

Daarnaast blijven er in de praktijk nog cases waar die informatie niet gegeven wordt, terwijl dit wel mogelijk is. Dit komt globaal meer voor bij minderjarigen dan bij ouders. T.a.v. de minderjarigen is dit enkel het geval in cases binnen thuisbegeleidingsdiensten. In de diensten BZW wordt die informatieplicht t.a.v. de minderjarigen in de praktijk zeer goed toegepast. T.a.v. de ouders wordt die informatie niet gegeven zowel in cases binnen diensten BZW als binnen thuisbegeleidingsdiensten.

Bij verschillende diensten gaf inspectie als aandachtspunt aan dat de schriftelijke informatie voor minderjarigen meer moest gedifferentieerd worden en aangepast aan de leeftijd van de minderjarige.

Aanbevelingen

- Men dient er over te waken dat minderjarigen en ouders, indien mogelijk, zo maximaal mogelijk geïnformeerd worden over hun rechten in de jeugdhulp, hulpverleningsvorm en de reden waarom ze in de hulpverleningsvorm terecht komen.
- Bij de thuisbegeleidingsdiensten blijft het informeren van de minderjarigen, en in mindere mate van de ouders, in de praktijk soms achterwege. Het is belangrijk om hieraan de nodige aandacht te besteden.
- Het is aangewezen dat thuisbegeleidingsdiensten zoeken naar materialen en methodieken om minderjarigen te informeren, aangepast aan elke leeftijd. Het recht op informatie geldt immers voor alle jongeren, ongeacht de leeftijd en de bekwaamheid van de minderjarige. Het is daarom belangrijk de schriftelijke informatie voor minderjarigen meer te differentiëren naar leeftijd.
- Bij de diensten BWZ is het belangrijk om blijvend aandacht te besteden aan het informeren van de ouders.

3.2.2.2 *Inspraak en participatie in de eigen hulpverlening*

Artikel 16 van het DRM stipuleert dat de minderjarige het recht heeft op participatie bij de totstandkoming en de uitvoering van de jeugdhulp die hem wordt verleend.

Participatie houdt in: mee weten, mee denken, mee beslissen, mee uitvoeren en mee evalueren¹¹. De minderjarige wordt dus erkend als actieve gesprekspartner.

Artikel 16 geeft ook aan dat de minderjarige het recht heeft om zijn mening te geven in elke aangelegenheid of procedure over zijn jeugdhulp.

¹¹ Uit: Aan de slag met het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp: Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en Memorie van toelichting, blz. 52. (Depotnummer D/2008/3241264)

Dit recht op inspraak is niet beperkt tot het louter mogen uiten van de eigen mening. De minderjarige moet ook ervaren dat daadwerkelijk met zijn mening rekening wordt gehouden. Dit “rekening houden met” kan zowel blijken uit het passend¹² gevolg geven aan die mening, als uit een afdoende motivatie bij het niet volgen van die mening.

Het recht op participatie impliceert dat hulpverleners moeten zoeken naar gepaste methodes om maximaal te luisteren en rekening te houden met de mening van de minderjarige.

Artikel 8 van het DRM geeft de minderjarige de mogelijkheid om geïnformeerd vrij in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp of die hulp te weigeren.

Bij een rechtelijke beslissing is dergelijke instemming niet nodig, maar is het, met het oog op een positief verloop van het hulpverleningsproces, belangrijk dat de jeugdhulpverlener zoveel mogelijk werkt aan het groeien naar een akkoord met de opgelegde hulpverlening.

Voor het evalueren van het respecteren van deze rechten focuste inspectie zich op het vragen naar de mening van de minderjarige en de ouders.

Vervolgens werd ingegaan op inspraak tijdens de sleutelmomenten in het hulpverleningsproces:

- (1) aanmelding en vraagverheldering;
- (2) de start van de hulpverlening¹³;
- (3) het formuleren van de doelstellingen van de hulpverlening;
- (4) de periodieke evaluatie van de hulpverlening;
- (5) de afronding van de hulpverlening.

Er werd nagegaan of er op organisatieniveau systemen zijn die (mede) garanties bieden dat verschillende medewerkers op dezelfde manier met deze rechten omgaan. Vervolgens werd aan de hand van 87 cases nagegaan of deze rechten in de hulpverleningspraktijk gerespecteerd worden.

Vaststellingen:

DE MENING VAN DE MINDERJARIGE EN OUDERS

	<i>Minderjarigen</i>		<i>Ouders</i>	
	<i>Systeem beschikbaar</i>	<i>In cases aangetoond¹⁴</i>	<i>Systeem beschikbaar</i>	<i>In cases aangetoond</i>
Mening over de hulpverleningsvorm	27/29	74/87	26/29	73/87

In 27 van de 29 diensten beschikt men over een systeem dat (mede) garanties biedt dat verschillende medewerkers op dezelfde manier omgaan met de mening van de minderjarige over de hulpverleningsvorm. Het gaat hier over vragen als : “wat vind je ervan dat je deze begeleiding krijgt?” “Ben je daarmee akkoord?”

¹² Passend gevolg: in overeenstemming met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige.

¹³ De eerste twee sleutelmomenten kunnen samenvallen.

¹⁴ “In cases aangetoond” betekent: beoordeling door de inspecteur ofwel op basis van de stukken in het (hulpverlenings)dossier, ofwel op basis van de toelichting bij het dossier door de betrokken hulpverlener.

Er is een systeem in alle diensten begeleid zelfstandig wonen en in 20 thuisbegeleidingsdiensten. Dit betekent dat een systeem ontbreekt in 2 thuisbegeleidingsdiensten.

In 26 van de 29 diensten beschikt men over een systeem dat (mede) moet garanderen dat aan de ouders gevraagd wordt naar hun mening over, en hun akkoord met de hulpverleningsvorm.

Dit systeem ontbreekt in 1 dienst BZW en in 2 thuisbegeleidingsdiensten.

Uit het case-onderzoek blijkt dat in 74 van de 87 onderzochte cases **minderjarigen** naar hun mening werd gevraagd over de hulpverleningsvorm waarin ze terecht zijn gekomen.

Mening minderjarige (MJ) toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met mening MJ	21	53	74
aantal cases zonder mening MJ	0	13	13
totaal	21	66	87

In alle cases binnen de diensten BZW werd de mening van de minderjarige gevraagd.

In 13 cases binnen thuisbegeleidingsdiensten werd de mening van de minderjarige over de hulpverleningsvorm waarin hij terecht kwam, duidelijk niet bevraagd.

In 73 van de 87 onderzochte cases werd aan de **ouders** naar hun mening gevraagd over de hulpverleningsvorm waarin hun kind is terecht gekomen.

mening ouders over hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met mening ouders	13	60	73
aantal cases zonder mening ouders	2	6	8
bevraging niet mogelijk	6	0	6
totaal	21	66	87

In 6 van de cases bleek het niet mogelijk te zijn de ouders te vragen naar hun mening over de hulpverleningsvorm¹⁵.

In 8 cases werd de ouders niet naar hun mening gevraagd over de hulpverleningsvorm waarin hun kind is terecht gekomen. Dit was het geval in 6 cases binnen een thuisbegeleidingsdienst en 2 cases binnen een dienst BZW.

INSPRAAK IN DE HULPVERLENING OP DE SLEUTELMOMENTEN

¹⁵ Bijvoorbeeld omdat de ouders onbekend of niet bereikbaar zijn.

Inspraak	Minderjarigen		Ouders	
	Systeem beschikbaar	In cases aangetoond	Systeem beschikbaar	In cases aangetoond
Inspraak in de hulpverleningsdoelstellingen	29/29	80/87	26/29	77/87
Inspraak bij de periodieke evaluaties	29/29	73/79	26/29	67/79
Inspraak bij de afronding van de hulpverlening	29/29	23/28	26/29	21/28

Alle geëvalueerde diensten beschikken over een systeem om de minderjarige inspraak en participatie in de hulpverlening te geven bij het formuleren van hulpverleningsdoelstellingen, bij periodieke evaluaties en bij afronding van de hulpverlening..

Een systeem om de inspraak en participatie van de ouders te garanderen ontbreekt in 3 diensten BZW, zowel bij het formuleren van hulpverleningsdoelstellingen als bij de periodieke evaluaties en de afronding van de hulpverlening. Het ontbreken van dergelijk systeem of vaste werkwijze in sommige diensten BZW heeft wellicht te maken met de specifieke aard van de hulpverlening, die zich vooral richt op het begeleiden van de minderjarige naar zelfstandigheid. Inspectie is echter van oordeel dat aandacht voor en eventueel betrekken van de context ook voor een dienst BZW een meerwaarde kan betekenen.

In die zin is het beschikken over een systeem of werkwijze om de inspraak en participatie van ouders te realiseren een noodzaak. Maar inspectie verwacht niet dat die werkwijze bij elke jongere wordt toegepast, omdat rekening moet gehouden worden met de specifieke situatie en het belang van de jongere. Bij jongeren van 18 jaar en ouder is het DRM hoe dan ook niet van toepassing. Maar bij deze jongeren kan het betrekken van de context een meerwaarde blijven.

In het case-onderzoek zien we dat in alle onderzochte cases **hulpverleningsdoelstellingen** werden geformuleerd of een hulpverleningstraject werd opgemaakt.

Inspraak minderjarige (MJ) in hulpverleningsdoelstellingen toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met inspraak MJ	21	59	80
aantal cases zonder inspraak MJ	0	4	4
inspraak niet mogelijk	0	3	3
totaal	21	66	87

In 80 van de 87 onderzochte cases waar er hulpverleningsdoelstellingen werden geformuleerd hadden de minderjarigen inspraak bij het opstellen van die doelstellingen. De inspraak van de minderjarige was er in alle cases van de diensten BZW.

In 3 van de onderzochte cases wordt aangegeven dat inspraak van de minderjarige bij het opstellen van de hulpverleningsdoelstellingen niet mogelijk is omwille van specifieke kenmerken van de minderjarigen. Die 3 cases situeren zich binnen de thuisbegeleidingsdiensten.

In 4 cases kreeg de minderjarige duidelijk geen inspraak bij het opstellen van de hulpverleningsdoelstellingen. Die 4 cases situeren zich binnen de thuisbegeleidingsdiensten.

In 77 van de 87 cases hadden ouders inspraak bij het formuleren van de hulpverleningsdoelstellingen.

Dit gebeurde bij alle cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten.

inspraak ouders in hulpverleningsdoelstellingen toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met inspraak ouders	11	66	77
aantal cases zonder inspraak ouders	3	0	3
inspraak niet mogelijk	7	0	7
totaal	21	66	87

In 7 van de cases bleek het niet mogelijk te zijn de ouders inspraak te verlenen¹⁶. Het betreft telkens cases binnen de diensten BZW.

In 3 van de cases kregen de ouders duidelijk geen inspraak bij het opstellen van de hulpverleningsdoelstellingen. Het betroffen hier telkens diensten BZW.

Uit het case-onderzoek blijkt dat er in 79 van de 87 geëvalueerde cases een **periodieke evaluatie** van de hulpverlening plaats vond. In 8 cases was dit niet het geval omdat de hulpverlening nog maar recent werd opgestart.

Inspraak minderjarige (MJ) bij evaluatie hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met inspraak MJ	20	53	73
aantal cases zonder inspraak MJ	0	6	6
Nog geen periodieke evaluatie	1	7	8
totaal	21	66	87

In 73 van de 79 onderzochte cases waar er een periodieke evaluatie plaatsvond, hadden de minderjarigen inspraak in die evaluatie. Dit gebeurde in alle cases binnen de diensten BZW en in 53 van de 59 cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten.

In 6 cases binnen thuisbegeleidingsdiensten kreeg de minderjarige duidelijk geen inspraak bij de periodieke evaluatie.

¹⁶ Bijvoorbeeld omdat de ouders onbekend of niet bereikbaar zijn.

In 67 van de 79 cases hadden ouders inspraak bij de periodieke evaluatie. Dit geldt voor alle cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten en voor 8 van de 20 cases met periodieke evaluatie binnen de diensten BZW.

inspraak ouders bij evaluatie hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met inspraak ouders	8	59	67
aantal cases zonder inspraak ouders	5	0	5
inspraak ouders niet mogelijk	7	0	7
geen periodieke evaluatie	1	7	8
totaal	21	66	87

In 7 van de cases bleek het niet mogelijk te zijn de ouders inspraak te verlenen¹⁷. Al die cases situeren zich binnen de diensten BZW.

In 5 van de cases, alle binnen de diensten BZW, kregen de ouders duidelijk geen inspraak bij de periodieke evaluatie.

Uit het case-onderzoek blijkt dat er in 28 van de 87 geëvalueerde cases een **afronding** van de hulpverlening plaats vond.

inspraak minderjarige (MJ) bij afronding hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met inspraak MJ	7	16	23
aantal cases zonder inspraak MJ	0	2	2
inspraak minderjarige niet mogelijk	0	3	3
hulpverlening nog lopende	14	45	59
totaal	21	66	87

In 23 van de 28 onderzochte cases waar er een afronding plaatsvond, hadden de **minderjarigen** inspraak in die afronding. Die inspraak werd gegarandeerd in alle cases binnen de diensten BZW en in 16 cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten.

In 3 cases binnen thuisbegeleidingsdiensten wordt aangegeven dat inspraak van de minderjarige bij de afronding van de hulpverlening niet mogelijk is omwille van specifieke kenmerken van de minderjarigen.

In 2 cases binnen thuisbegeleidingsdiensten kreeg de minderjarige duidelijk geen inspraak bij de afronding van de hulpverlening.

¹⁷ Bijvoorbeeld omdat de ouders onbekend of niet bereikbaar zijn.

inspraak ouders bij afronding hulpverlening toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met inspraak ouders	3	18	21
aantal cases zonder inspraak ouders	2	0	2
inspraak ouders niet mogelijk	1	3	4
niet bevroegd	1	0	1
hulpverlening nog lopende	14	45	59
totaal	21	66	87

In 21 van de 28 cases hadden ouders inspraak bij de afronding van de hulpverlening. Hiervan zijn er 3 cases binnen de diensten BZW en 18 cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten. In 4 van de cases bleek het niet mogelijk te zijn de ouders inspraak te verlenen.

In 2 van de cases kregen de ouders duidelijk geen inspraak bij de afronding van de hulpverlening.

Conclusie

De resultaten met betrekking tot de beschikbaarheid van systemen die de inspraak van minderjarigen, en ouders op de sleutelmomenten in de hulpverlening (mede) moeten garanderen, zijn globaal genomen gunstig.

De meerderheid van de diensten beschikken over werkwijzen om de inspraak van minderjarigen en ouders op de sleutelmomenten in de hulpverlening te garanderen en hanteren systemen om de mening van minderjarigen en ouders te bevragen.

Het betrekken van minderjarigen en ouders wordt in de meeste diensten consequent toegepast. In de diensten BZW krijgen de minderjarigen in de praktijk altijd inspraak in de hulpverlening. In de thuisbegeleidingsdiensten zijn er in de praktijk meer situaties waar minderjarigen geen of onvoldoende inspraak krijgen. Een deel hiervan is te verklaren door het feit dat inspraak niet mogelijk is door specifieke kenmerken van de minderjarige, maar een deel is ook te verklaren omdat de dienst onvoldoende inspanningen deed in het geven van inspraak.

De inspraak en participatie van de ouders ligt bij de diensten BZW iets lager, deels omdat de ouders soms niet aanwezig of bereikbaar zijn. Deels is dit ook te verklaren door het feit dat de hulpverlening in een dienst BZW zich in de eerste plaats richt op de zelfstandigheid van de minderjarige en dat daardoor de ouders minder betrokken worden bij de hulpverlening.

Aanbevelingen

- In de thuisbegeleidingsdiensten kan meer aandacht worden besteed aan het werken met de mening en het akkoord van de minderjarige met de hulpverlening en aan de participatie en inspraak bij sleutelmomenten in de hulpverlening. Ook voor minderjarigen waar dit omwille van hun specifieke kenmerken geen evidentie is blijft het noodzakelijk hier meer aandacht aan te besteden.
- Bij de diensten BZW kan soms meer aandacht besteed worden aan de participatie van de ouders in de hulpverlening. Het betrekken van de context kan ook binnen een dienst BZW een meerwaarde betekenen. Het is daarom van belang om ook systemen en werkwijzen voor inspraak en participatie van de ouders te realiseren, die dan al of niet toegepast kunnen worden rekening houdend met de specifieke situatie en belang van de jongere.

4 Doelgroep

Minderjarigen kunnen hun rechten, zoals opgesomd in het decreet rechtspositie minderjarigen, zelfstandig uitoefenen.

Voor drie rechten is hieraan echter een bekwaamheidsvereiste gekoppeld:

- het toegangsrecht tot het dossier
- het recht om in te stemmen met de jeugdhulp
- het recht om niet gescheiden te worden van zijn ouders.

Dit betekent dat die drie rechten enkel kunnen worden uitgeoefend als de minderjarige in staat wordt geacht tot een redelijke beoordeling van zijn belangen, rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit.

Het is niet altijd evident om te bepalen wanneer een minderjarige al of niet bekwaam is om al zijn rechten zelfstandig uit te oefenen. In het decreet rechtspositie minderjarigen wordt de leeftijd van 12 jaar als indicatieve, maar zeker niet als absolute, leeftijdsgrens aangegeven. Voor minderjarigen met beperkte mentale leeftijdsgrens is het hanteren van een leeftijdsgrens niet realistisch.

Inspectie ging na of de voorzieningen een schriftelijke visie hebben uitgewerkt op het al of niet bekwaam achten van de minderjarigen om al hun rechten uit te oefenen.

Bij de diensten voor begeleid zelfstandig wonen ging inspectie van het standpunt uit dat die visie niet noodzakelijk is, gezien de doelgroep van deze voorzieningen, nl. minderjarigen van minimum 17 jaar, die begeleid worden naar zelfstandigheid. Deze diensten werden op dit punt dan ook niet bevraagd.

Vaststellingen:

In alle diensten BZW en alle thuisbegeleidingsdiensten (29 voorzieningen) worden minderjarigen begeleid die bekwaam worden geacht.

In de 7 diensten BZW worden geen minderjarigen begeleid die onbekwaam worden geacht, wat evident is rekening houdend met de specifieke doelgroep van deze voorzieningen. In alle thuisbegeleidingsdiensten worden ook minderjarigen begeleid die onbekwaam worden geacht om al hun rechten uit te oefenen.

De aanwezigheid van een schriftelijke visie werd bevraagd in de 22 thuisbegeleidingsdiensten. De inhoud van deze visie werd niet beoordeeld.

20 van deze diensten beschikken over een schriftelijke visie op de bekwaamheid van minderjarigen die ze begeleiden. In 2 diensten ontbrak die visie.

Bij een aantal voorzieningen die over een visie beschikken formuleert inspectie een aandachtspunt, in de zin dat in de praktijk de leeftijd van 12 jaar als enig argument behouden wordt om een minderjarige als handelingsbekwaam te beoordelen.

Bij de toepassing van de DRM-rechten in de praktijk kan op basis van de inspecties ook worden nagegaan in hoeverre er een verschil is tussen handelingsbekwame en handelingsonbekwame minderjarigen in de toepassing van DRM-rechten **die niet onder de bekwaamheidsvereiste vallen**.

Bij het informeren van de minderjarige over zijn rechten in de jeugdhulp, over de hulpverleningsvorm en over de reden van hulpverlening zien we dat minderjarigen die als onbekwaam worden beschouwd in de praktijk iets minder frequent geïnformeerd worden.

informereren van de minderjarige - toepassing in de cases		
	cases onvoldoende bekwaam	cases voldoende bekwaam
info over rechten in jeugdhulp	12/21	59/66
info over hulpverleningsvorm	15/21	61/66
info over reden hulpverlening	15/21	62/66

Dit kan te maken hebben met specifieke kenmerken van de minderjarige die het informeren onmogelijk maken, maar het kan ook te maken hebben met de voorziening die onvoldoende aandacht besteedt aan het informeren van kinderen die als onbekwaam worden beschouwd. M.a.w. sommige voorzieningen passen de bekwaamheidsvereiste ruimer toe dan de drie specifieke rechten waarop ze van toepassing is.

Bovenstaande vaststellingen gelden ook wat betreft de inspraak en participatie van de minderjarige.

inspraak en participatie van de minderjarige - toepassing in de cases		
	cases onvoldoende bekwaam	cases voldoende bekwaam
mening gevraagd	14/21	60/66
inspraak bij hulpverleningsdoelstellingen	14/21	66/66
inspraak bij evaluatie	13/19	60/60
inspraak bij afronding	1/2	22/26

Hier zien we ook dat de inspraak en participatie in de eigen hulpverlening in de praktijk beter gerealiseerd wordt bij handelingsbekwame minderjarigen dan bij handelingsonbekwame minderjarigen.

Conclusie

De diensten Begeleid Zelfstandig Wonen werken in de praktijk louter met handelingsbekwame minderjarigen. In alle thuisbegeleidingsdiensten worden zowel minderjarigen die bekwaam worden geacht als minderjarigen die onbekwaam worden geacht begeleid.

De meeste thuisbegeleidingsdiensten hebben een visie ontwikkeld op de bekwaamheid van de minderjarigen om al hun rechten uit te oefenen. Soms vallen de diensten gemakshalve terug op de leeftijd van 12 jaar als enig criterium om een minderjarige als handelingsbekwaam te beschouwen.

Bij de toepassing van de rechten DRM in de praktijk stelt inspectie vast dat sommige diensten de bekwaamheidsvereiste uitbreiden naar rechten waar die vereiste niet van toepassing is. M.a.w. het recht om geïnformeerd te worden en het recht om te participeren in de hulpverlening wordt in de praktijk soms mee bepaald door de bekwaamheid van de minderjarige.

Aanbevelingen:

- Voorzieningen moeten in hun werking alert zijn om de bekwaamheidsvereiste niet voor alle DRM-rechten toe te passen.
- Bij het uitwerken van een visie rond bekwaamheid is het aangewezen om niet enkel met de leeftijdsvoorwaarde van 12 jaar rekening te houden.

5 Dossier

Verslaggeving en dossiervorming hebben een belangrijke plaats in het hulpverleningsproces. Wat al dan niet in het dossier van een minderjarige staat kan bepalend zijn voor de hulpverlening die geboden wordt en voor het garanderen van de continuïteit.

5.1. Een dossier voor elke minderjarige in de jeugdhulp

Artikel 20 van het Decreet Rechtspositie Minderjarigen stelt dat elke minderjarige recht heeft op een dossier, dat zorgvuldig wordt bijgehouden en veilig wordt bewaard. Volgens art. 21 van het DRM moeten persoonsgegevens betreffende de gezondheid apart worden bijgehouden: in een apart dossier of in een apart en onderscheiden onderdeel van het dossier.

Ook de regelgeving in het BVR van 13 juli 1994 verplicht de voorzieningen een dossier bij te houden. Dit dossier moet volgens die regelgeving alle nuttige gegevens bevatten voor de hulp- en dienstverlening en volgende elementen moeten minstens in dit dossier worden opgenomen:

- inlichtingen van administratieve aard, met inbegrip van de stukken, die ter beschikking gesteld worden door de administratie, het comité, de jeugdrechtbank en de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij die rechtbank;
- de gegevens over de toestand van de minderjarige en het gezin waartoe hij of zij behoort en hun mening hierover
- het handelingsplan, dat ten laatste 45 dagen na aanvang van de begeleiding wordt opgesteld
- de zesmaandelijks evolutieverslagen

Het recht op een dossier voor elke minderjarige moet gelezen worden als: “iedere minderjarige waarvoor hulpverleningsdoelstellingen worden geformuleerd heeft recht op een dossier”. Dit betekent niet noodzakelijk dat dit om een apart, eigen dossier op zijn/haar naam moet gaan. Het kan ook over een gezinsdossier gaan of een dossier op naam van een broer/zus waarin een luik over de minderjarige is opgenomen.

In elk geval is er altijd een verplichting en een recht op een eigen dossier, op naam van de minderjarige, als er een beslissing is van de verwijzende instantie op naam van die minderjarige.

Bij inspectie werd bijgevolg nagegaan of er een eigen dossier is per minderjarige waarvoor er een maatregel is van de verwijzende instantie. De minderjarigen op wie geen maatregel staat maar die wel in de hulpverlening betrokken zijn (voor wie een hulpverleningsdoelstelling werd geformuleerd) hebben recht op een dossier, maar geen eigen dossier. D.w.z. dat de gegevens en hulpverleningsdoelstellingen in het gezinsdossier kunnen opgenomen worden.

Bij de inspectie van de cases werd ook nagegaan of de samenstelling van het dossier conform het BVR was. M.a.w. er werd nagegaan of er een handelingsplan aanwezig was, of dit tijdig opgemaakt werd, of er zesmaandelijks evolutieverslagen opgemaakt werden, en of de wettelijk vereiste items in het handelingsplan opgenomen waren.

Vaststellingen:

Het principe dat er voor elke minderjarige een dossier moet zijn wordt in 20 van de 29 geëvalueerde diensten toegepast. In alle diensten begeleid zelfstandig wonen is er voor elke begeleide minderjarige een dossier. In 13 thuisbegeleidingsdiensten is er een apart dossier op naam van elke minderjarige op wie de maatregel staat. Het betreft een gezamenlijk gezinsdossier waarin ook de begeleiding van de andere minderjarigen uit dat gezin opgenomen is. In 9 thuisbegeleidingsdiensten werd door inspectie

opgemerkt dat er niet voor elke minderjarige voor wie er een maatregel is een afzonderlijk dossier wordt bijgehouden. M.a.w. indien er in één gezin meerdere maatregelen zijn op meerdere kinderen hanteert die dienst slechts één gezamenlijk gezinsdossier.

Het DRM verplicht de voorzieningen ook om de verantwoordelijkheden inzake het bewaren, verwerken en vernietigen van gegevens vast te leggen. In 2 voorzieningen (thuisbegeleidingsdiensten) waren hierover nog geen duidelijke afspraken. Ook bij een aantal andere diensten werd door inspectie een aandachtspunt geformuleerd, in die zin dat er geen volledige duidelijkheid bestond of bepaalde gegevens beschouwd werden als persoonlijke notities van de begeleider of dat deze gegevens ook bij het dossier thuishoren, waarvoor dan ook het toegangsrecht van toepassing is.

Inzake het bewaren van de dossiers werd in twee voorzieningen (thuisbegeleidingsdiensten) vastgesteld dat er onvoldoende beveiliging was bij het bewaren van de dossiers.

Bij het nazicht van de cases werd nagegaan of dit dossier de vereiste documenten bevat en of de inhoud van het handelingsplan opgemaakt is conform de vereisten.

Van de 87 geëvalueerde cases was er in 78 dossiers een handelingsplan binnen de 45 dagen na de start van de begeleiding opgesteld. In 7 dossiers werd het handelingsplan niet binnen de 45 dagen opgemaakt. Het gaat om 1 case in een dienst BZW en 6 cases in thuisbegeleidingsdiensten. Bij 2 cases werd dit niet bevraagd.

Bij alle geëvalueerde cases werd het handelingsplan aan de verwijzer bezorgd.

Van de 87 geëvalueerde cases was er in 79 dossiers een zesmaandelijks evolutieverslag aanwezig. In 8 cases was deze voorwaarde nog niet van toepassing omdat de periode van zes maanden na de start van de begeleiding nog niet verstreken was. In alle dossiers waar een evolutieverslag opgemaakt was werd dit aan de verwijzer bezorgd.

5.2 Centraliseren van dossiergegevens

Inspectie verwacht dat alle gegevens van een minderjarige - minstens op de sleutelmomenten in de hulpverlening - in zijn dossier worden gegroepeerd. Dit is noodzakelijk om goed en volledig geïnformeerd beslissingen te kunnen treffen m.b.t. de begeleiding.

Inspectie ging na of er op organisatieniveau een systeem bestaat aan de hand waarvan voorzieningen bepalen welke gegevens van een minderjarige waar (op welke informatiedrager) worden genoteerd en of er een systeem bestaat dat bepaalt of en hoe die gegevens worden gecentraliseerd in één dossier. Als niet alle relevante informatie over een minderjarige in zijn dossier terecht komt, zou dat immers het toegangsrecht hypothekeren.

Aan de hand van de case-onderzoeken ging inspectie na of de gegevens over een minderjarige op de sleutelmomenten in de hulpverlening in het dossier worden gecentraliseerd.

Vaststellingen:

27 van de 29 geëvalueerde diensten beschikken over een procedure waarin bepaald wordt welke gegevens van de minderjarige waar genoteerd worden. In 2 thuisbegeleidingsdiensten ontbreekt die procedure.

In 11 thuisbegeleidingsdiensten en 4 diensten BZW bevinden de dossiergegevens zich op meerdere plaatsen.

Van die 15 diensten is er in 12 diensten (3 BZW, 9 TBD) een procedure of werkwijze waarin afgesproken wordt wanneer de gegevens van de minderjarige worden gecentraliseerd. In één dienst werd dit niet bevraagd en in 2 thuisbegeleidingsdiensten ontbreekt die procedure.

De gegevens van de minderjarige worden effectief gecentraliseerd op sleutelmomenten in de hulpverlening in 10 diensten (3 BZW, 7TBD). In één dienst werd dit niet bevraagd en in 4 thuisbegeleidingsdiensten worden die gegevens niet gecentraliseerd.

5.3 Conformiteit van het toegangsrecht

Artikel 22 van het DRM beschrijft de regeling inzake het recht van de minderjarige om kennis te nemen van de inhoud van het dossier - althans van het deel dat op hem zelf betrekking heeft - en de uitzonderingen op dit toegangsrecht. Dit artikel verduidelijkt ook het recht van de minderjarige op toelichting bij de gegevens in zijn dossier en het exact moment waarop de toegang uiterlijk moet worden verleend. Inspectie ging na of de voorziening beschikken over een toegangsregeling tot het dossier en of deze regeling voldoet aan de bepalingen van artikel 22 van het DRM.

Vaststellingen:

Alle geëvalueerde diensten hebben een uitgeschreven regeling voor het toegangsrecht tot het dossier.

Inspectie ging na of die toegangsregeling de wettelijk verplichte bepalingen bevat.

<i>Opgenomen in de regeling inzake toegangsrecht</i>	<i>Correct opgenomen</i>
De minderjarige heeft recht op toegang tot de gegevens over zichzelf behalve de drie exceptiegronden	24/29
Toegang tot het dossier binnen de 15 dagen nadat de minderjarige erom vraagt	28/29
Toegang tot gegevens die enkel hemzelf betreffen door middel van inzage	20/29
Op verzoek van de minderjarige worden documenten die hij aanreikt, toegevoegd aan zijn dossier	18/29
Recht om zijn versie van de feiten te geven van elementen die vermeld zijn in zijn dossier	20/29

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er in de uitgeschreven regelingen dikwijls nog elementen ontbreken of niet correct waren opgenomen, conform artikel 22 van het DRM.

In totaal zijn er 12 van de 29 geëvalueerde diensten die een regeling hebben die op één of meerdere van bovenstaande punten niet conform is. Het gaat om 9 thuisbegeleidingsdiensten en 3 diensten BZW.

5.4 Informeren en participeren inzake het dossier

Het toegangsrecht kan voor minderjarigen en/of hun ouders slechts gerealiseerd worden als de minderjarigen en ouders weten dat er een dossier bestaat en dat ze toegangsrechten hebben. Inspectie ging na in welke mate minderjarigen en ouders hieromtrent geïnformeerd zijn door de voorzieningen.

Daarnaast ging inspectie na of de voorzieningen ervaring hebben met minderjarigen of ouders die toegang tot het dossier vragen en of dit frequent gebeurt.

Vaststellingen:

Het informeren van de minderjarigen en ouders over het bestaan van een dossier en over hun toegangsrechten werd nagegaan via de cases.

In 75 van de 87 geëvalueerde cases werd de minderjarige geïnformeerd over het bestaan van een dossier. Dit gebeurde in alle cases binnen de dienst BZW.

informeren minderjarige (MJ) over dossier toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info dossier	21	54	75
aantal cases zonder info dossier	0	5	5
info dossier niet mogelijk	0	7	7
totaal	21	66	87

In 7 cases bleek het niet mogelijk om de minderjarige te informeren omwille van de specifieke kenmerken van de minderjarige. Het ging telkens over minderjarigen die onvoldoende bekwaam werden geacht omwille van leeftijd of een ander specifiek kenmerk, zoals bvb mentale achterstand.

In 5 cases binnen thuisbegeleidingsdiensten werd de minderjarige duidelijk niet geïnformeerd.

In 72 van de 87 geëvalueerde cases werden de ouders geïnformeerd over het bestaan van een dossier.

informeren ouders over dossier toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info dossier	10	62	72
aantal cases zonder info dossier	2	4	6
info dossier niet mogelijk	6	0	6
niet bevraagd	3	0	3
totaal	21	66	87

Dit gebeurde in 62 cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten en 10 cases binnen de diensten BZW. In 6 cases binnen de diensten BZW bleek die informatie niet mogelijk omwille van de afwezigheid of niet bereikbaarheid van de ouders. In 3 cases binnen de diensten BZW werd dit aspect niet bevroegd.

In 6 cases, waarvan 2 in de diensten BZW en 4 in de thuisbegeleidingsdiensten werden de ouders duidelijk niet geïnformeerd over het bestaan van een dossier.

In 63 van de 87 geëvalueerde cases werden de minderjarigen geïnformeerd over hun toegangsrechten.

Informereren minderjarige over toegangsrechten dossier toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info toegangsrechten	21	39	60
aantal cases zonder info toegangsrechten	0	6	6
info toegangsrechten niet mogelijk	0	21	21
totaal	21	66	87

Dit gebeurde in alle cases binnen de diensten BZW. In 39 cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten werd de informatie over de toegangsrechten tot het dossier aan de minderjarige gegeven. In 21 cases werd die informatie niet gegeven omwille van de onbekwaamheid van de minderjarige. In 6 cases binnen de thuisbegeleidingsdiensten werd die informatie niet gegeven.

In 72 van de 87 geëvalueerde voorzieningen werd aan de ouders de informatie over de toegangsrechten tot het dossier gegeven.

informereren ouders over toegangsrechten dossier toepassing in cases			
	BZW	TBD	totaal
aantal cases met info toegangsrechten	10	62	72
aantal cases zonder info toegangsrechten	2	4	6
info toegangsrechten niet mogelijk	6	0	6
niet bevroegd	3	0	3
totaal	21	66	87

Dit gebeurde in 10 cases van diensten BZW en 62 cases van thuisbegeleidingsdiensten. In 6 cases binnen diensten BZW was die informatie niet mogelijk omwille van de afwezigheid of niet bereikbaarheid van de ouders. In 3 cases binnen diensten BZW werd dit aspect niet bevroegd. In 6 cases, waarvan 2 binnen diensten BZW en 4 binnen thuisbegeleidingsdiensten, werd die informatie aan de ouders niet gegeven.

Bij de inspectie werd gepeild naar de ervaringen met het toegangsrecht.

In totaal hebben er 5 thuisbegeleidingsdiensten ervaring met minderjarigen die in het verleden toegang tot het dossier hebben gevraagd en 7 thuisbegeleidingsdiensten ervaring met ouders die toegang tot het dossier hebben gevraagd. In de bevroegde diensten BZW waren er geen ervaringen met het toegangsrecht.

ervaringen toegangsrecht dossier			
	BZW	TBD	totaal
ervaring toegangsrecht door MJ	0	5	5
ervaring toegangsrecht door ouders	0	7	7

Meestal is de ervaring beperkt tot één dossier waartoe toegang werd gevraagd.

Het totaal aantal dossiers waarbij toegang werd gevraagd door minderjarigen bedraagt 5 en het totaal aantal dossiers waarbij toegang werd gevraagd door de ouders bedraagt 9.

Conclusie

In alle geëvalueerde diensten wordt een dossier aangelegd. In de thuisbegeleidingsdiensten staat de maatregel meestal op naam van één van de minderjarigen uit het gezin en wordt er in de praktijk gewerkt met één gezinsdossier, waarbij de andere minderjarigen uit het gezin een luik hebben binnen dit gezinsdossier voor zover er hulpverleningsdoelstellingen werden geformuleerd voor die minderjarigen. In 2 thuisbegeleidingsdiensten werd vastgesteld dat er met één gezinsdossier werd gewerkt, terwijl er een maatregel was die betrekking had op verschillende minderjarigen in datzelfde gezin. In dat geval heeft elke minderjarige recht op een eigen, afzonderlijk dossier.

Uit het nazicht van de dossiers blijkt dat de wettelijk vereiste documenten in de dossiers aanwezig waren. In een aantal gevallen lukt het niet altijd om het handelingsplan binnen de wettelijk voorziene termijn van 45 dagen op te stellen.

In de meeste diensten is er een systeem om de gegevens van het dossier te centraliseren op sleutelmomenten in de hulpverlening, indien die gegevens verspreid zitten over verschillende plaatsen. In enkele thuisbegeleidingsdiensten ontbreekt dat systeem en worden de gegevens ook in de praktijk niet gecentraliseerd.

De regeling inzake toegangsrecht is in een vrij groot aantal diensten niet conform de vereisten van artikel 22 van het DRM uitgeschreven.

Het toegangsrecht werd tot nog toe in een beperkt aantal gevallen toegepast door minderjarigen en/of ouders.

In de praktijk worden minderjarigen en ouders vrij goed geïnformeerd over het bestaan van een dossier en het toegangsrecht tot het dossier, maar in sommige diensten is dit aspect nog voor verbetering vatbaar.

Aanbevelingen

- Het is aangewezen dat elke minderjarige die opgenomen is in een maatregel beschikt over een eigen dossier. Thuisbegeleidingsdiensten behouden soms het concept van één gezinsdossier, ook als er een maatregel voor meerdere minderjarigen uit hetzelfde gezin genomen is.
- Het tijdig opmaken van het handelingsplan blijft in sommige gevallen een aandachtspunt.

- Het op sleutelmomenten centraliseren van gegevens die op verschillende plaatsen worden bewaard naar één dossier vormt in een beperkt aantal voorzieningen een werkpunt.
- De schriftelijke regelingen inzake toegangsrecht moeten beter worden aangepast aan de vereisten van art. 22 van het DRM.
- Het informeren van minderjarigen en ouders over het toegangsrecht blijft in sommige diensten een aandachtspunt.

6 Conclusie

Bij deze inspectieronde werd gefocust op het beleid, de werkwijzen en de toepassing in de praktijk van het decreet rechtspositie minderjarigen.

Het DRM kent rechten toe aan de minderjarigen in de jeugdhulp en vormt het vertrekpunt voor een dialoog tussen hulpverlener, minderjarige en ouders.

Zoals bij de vorige inspectierondes in de residentiële voorzieningen van de Bijzondere Jeugdzorg en in de diensten voor pleegzorg werd vastgesteld dat het DRM een duidelijke invloed heeft op de werking van de thuisbegeleidingsdiensten en de diensten begeleid zelfstandig wonen.

De vaststellingen zijn globaal positief: de diensten hebben de principes van het DRM grotendeels geïntegreerd binnen hun beleid en passen ze ook in grote mate toe op het niveau van de concrete hulpverlening.

Het DRM heeft in de meeste voorzieningen een plaats gekregen binnen het vormings- en introductiebeleid.

In de meerderheid van de diensten zijn er inspraakvormen voor minderjarigen en ouders, maar in een aantal diensten moet dit nog verder worden uitgebouwd. Waar een inspraakvorm bestaat gebeurt dit vooral via tevredenheidsmetingen. Inspectie merkt op dat de inhoudelijke invulling hiervan dikwijls voor verbetering vatbaar is: soms te weinig gedifferentieerd naar de verschillende leden van een gezin, en soms te sterk gericht op de evaluatie van de eigen hulpverlening.

De vaststellingen zijn vrij positief wat betreft het informeren over de rechten in de jeugdhulp, over de hulpverleningsvorm en over redenen waarom minderjarigen in die hulpverleningsvorm terecht komen, en wat betreft de inspraak en participatie in de eigen hulpverlening. Het belangrijkste werkpunt hierbij is dat er soms meer aandacht kan besteed worden aan het zoeken naar aangepaste werkwijzen en methodieken om bepaalde categorieën van minderjarigen te informeren en te laten participeren in de eigen hulpverlening.

Bij de diensten begeleid zelfstandig wonen zorgt de aard van de begeleiding er soms voor dat de ouders binnen de hulpverlening minder in beeld komen. De begeleiding richt zich in eerste instantie naar de jongere op zijn traject naar zelfstandigheid. Inspectie is echter van oordeel dat het betrekken van de context binnen een dienst BZW een meerwaarde kan betekenen. Het is daarom van belang om systemen en werkwijzen voor inspraak en participatie te ontwikkelen, die dan al of niet toegepast kunnen worden rekening houdend met de specifieke situatie en het belang van de jongere.

Bij de thuisbegeleidingsdiensten wordt soms vastgesteld dat de begeleiding zich hoofdzakelijk richt op de ouders en dat de minderjarige meer naar de achtergrond verdwijnt binnen de begeleiding. Ook voor minderjarigen waar dit omwille van specifieke kenmerken geen evidentie is, blijft het noodzakelijk om binnen de begeleiding voldoende aandacht aan deze minderjarigen te besteden.

Het grootste deel van de diensten heeft een visie op bekwaamheid, wat positief is. Zorginspectie stelt vast dat het invoeren van de bekwaamheidsvereisten niet altijd beperkt blijft tot de drie rechten in het DRM, waarop ze van toepassing is, maar ook bij de uitoefening van andere rechten zoals informeren en participeren een rol kan spelen.

Bijna alle minderjarigen in de jeugdhulp hebben een eigen dossier. Enkel indien er binnen één gezin meerdere minderjarigen zijn voor wie een maatregel werd uitgesproken, is er binnen de thuisbegeleidingsdiensten geen afzonderlijk dossier voor elk van die minderjarigen. In alle geëvalueerde diensten is er een regeling voor toegang tot het dossier. Die regelingen moeten in een relatief groot aantal diensten nog verder aangepast worden aan de inhoudelijke vereisten van het DRM.